

HONDARRIBIA

L. S. S. 122/86 Imp. H. Fariñeira - I. Arana 27 - ELKO

7. Zenbakia

UDAL EUSKARA - KONTSEILUA

50 pta.

1987. Abendua / 1988. Urtarrila.

J. Sagarra '87

AURKIBIDEA

AZALA (Javier Sagarzazu)	1
Kaixo, irakurle	2
Oharrak	2
Eguberri (Martin Iturbe)	3
Kale baten aldaketa (L. Zubeldia)	3
BLAGAN	
Tomas Olaskoaga	
(Inigo Etxebeste, Txomin Sagarzazu)	4
HERRI GIROA (Mikel Mariskal)	6
NEKAZARITZA	
Azokak eta erakusketak (Egunabar)	8
ARRANTZA	
Ez antxo... ez atun, Viva la Francia!	
(Mikel Mariskal)	8
(Andres Olaskoaga)	9
IZEN JATORRAK	
Era joterrera nekez bihurtu ditzakegun	
izenak (J. San Martin)	10
Hiru Errege tranbian (M. Ugalde)	11
Sagartzazu'ren pintura erakusketa	
(Manuel Lekuona)	11
"BORDARI" SARIA	
Bakardadearen ertzean egongo banintz	
(Martxel Mariskal)	12
Errotako girixian (J.M. Mendizabal)	16
KULTURA	
Eskifaia (Maribi Mariskal)	18
Irakur zaletasuna (K. Guevara)	18
ELIKADURA	
Euskal Herriko perretxiak	
(Txapel)	18
DEMOGRAFIA	19
ESKOLAZ ESKOLA	20
SOLASAK ETA JOLASAK	21
KIROLAK (Kirol Kontseilua)	22
UDALA (J.A. Letamendia)	24

"HONDARRIBIA" ALDIZKARIA

Argitaratzailea: Hondarribiko Udal Euskara - Kontseilua.

Erredakzio Kontseilua: Jose Juan Bereau, Koro Eraso, Inigo Etxebeste, Maria Jesus Garin, Martin Iturbe, Juan Antonio Letamendia, Mikel Mariskal, Jesus Mari Mendizabal, Fermin Olaskoaga, Txomin Sagarzazu, Juan San Martin, Izaskun Ugarte, eta Mikel Zuazabeitia.

Fotokomposizioa: Iruñi, Donostia.

Inprimategia: Rogelio Fernandez, Juan Arana 27, Iruñi.

Legezko Gordailua: S.S. 122/86.

KAIXO, IRAKURLE:

Hemen nauzu berriro etenalditxo llabur baten ondoan.

Dakizun bezala, Hondarribiko Udalean Euskara Azpibatzordea zena Euskara Kontseilu bihurtu zaigu udalalde berrien programan eta horren ondorioz aldaketa batzuk gertatu dira antolaketaren araudian eta gainerakoetan. Horrek, noski, denbora, puska bat irentsi digu. Ondoren, Euskara Kontseilu sortuberriak, HONDARRIBIA aldizkariari eutsi behar zitziola eta, erredakzio talde bat antolatzea erabaki zuen, eta hau dena egiteko, badakizu..., berriro ere bilerak, programak, harremanak, baieztokak, ezeztokak, eta abar.

Bestetik, badirudi bideak urratzeko momentu egokia urte hasierakoa dela, eta horregatik gatzokizue sasoi berezi honetan, bi urteen arteko mugan zaldiko-maldiko zangalatraba eserita, turroi, arrozal eta txanpain hots artean, ea Olentzeroren faroleko argi ñir-ñirrak egin beharreko pausoak argitzen dizkigun.

Mila esker bihotzez zenbaki honetan parte hartzeko borondate irekia agertu diguzuen guztioi, gerokean ere, hileroko eginahal puntualen lankide prestu izango zaituztegelakoan. Eta gainerakoak ere, badakizue, zabal-zabalik dituzue hemengo ateak eta leihoak zuen lanak, kritikak eta asmoak orrialde hauen bidez hondarribiarrei jakin arazteko. Bale?

Gabon eta Urteberrian denoi!!

"HONDARRIBIA" ALDIZKARIA.

TXANDAKO BOTIKAK

Abenduak	14 - 20: Mayi
	21 - 27: Iraola
	28 - Urtarrilak 3: Erauskin
Urtarrilak	4 - 10: Mayi
	11 - 17: Iraola
	18 - 24: Erauskin
	25 - 31: Mayi
Otsailak	1 - 7: Iraola
	8 - 14: Erauskin

Mayi, Alm. Alonso Kalean - 642191
Iraola, J. Ugarte Kaleko 5 - 641027
Erauskin, S. Pedro Kaleko 28 - 641018

TXANDAKO OKINDEGIAK

Abenduak	20: Arratibel
	25: Ez da ogirik
	27: Garmendia
Urtarrilak	1: Ez da ogirik
	3: Martinez
	6: Arratibel
	10: Garmendia
	17: Martinez
	24: Arratibel
	31: Garmendia
Otsailak	7: Martinez
	14: Arratibel

Garmendia, Santiago Kalean - 641136
Martinez, Kale Nagusian - 641212
Arratibel, Zubieta Kalean - 641975

EUSKARAZKO MEZAK

LARUNBATETAN:

Arratsaldeko 6retan haurrentzat Portuan
Arratsaldeko 7,30etan Portuan.

IGANDEETAN:

Goizeko 9,30etan Guadalupe
Goizeko 9etan Amuten
Goizeko 11etan Portuan
Goizeko 8'30etan Betherranen
Gabon gaueko 12etan Gaurdiko Meza 0
patuko da Amuteko Kaputxinoen elize

OHARRAK

EGUBERRI

"EGUBERRI" hitza entzute hutsak, poza, alaitasuna eta jai-giroa dakartza giza-geheinen belarrira.

Urtearen azken egalean ospatzen den jaialdia zaigu EGUBERRIA.

Neguko eguzki-itzulitik zintzilik dator kigu EGUN BERRI - EGUZKI BERRI gertakizuna.

Eguzkia, ortzi zabaleko bere ibilaldian beheko mugetara iritsi da, eta igaro den urteari "izan zeneko" epaia emateaz batera, urte berriari atari guztia zabalik uzten zaio.

Garailadi honen inguruan bere amets sakonak iraili ditu gizarte osoak. Amets hoiel esker, eguntalako aberastasunez jantzi du gizarteak urtaro hau.

Gizaldiaren jai-aroa dela esango bage-nu, lur zabalean gertatu denari aitorment egitea besterik ez genuke egingo.

Beste edozein jai edo ospakuntzak bai-ño zarrara biziagoz astintzen gaitu, zalan-tzarik gabe, EGUBERRI jaietako eragiriak.

Herrialde guztiek, bakoitzak bere ika-kerak eta herri-jakintza arabera, harriga-rrizko "gertakizun", "ipuin" "kontagail" eta "ohitura" sortu dituzte, urtearen azke-neko EGUZKI-JAI hauek nabarmentasun haundiz ospatzeko.

Albistari atsegin edota pozemaile alai-tsu baten giza-irudi aberatsa. Olerkari ar-giak bezalaxe, nekazari apalak ere, badu zer esanik bizi-dun bihurtu zaigun giza-irudi honi buruz.

Dakarren albiste pozgarria, elkarri egin ohi dizkiogun oparien eskutik osatu dugu, "geure" egin dugun OLENTZERO gidari harturik. Borondate oneko gizon-emakumeen jaiak deitza iritsi gara EGU-BERRIA, iñork iñori ebatsi ezin diezaiokeen eskubide bihurtu zaigu, EGUBERRIAK poz-giroan ospatzeko eskubidea.

Guretako gehientsuonok, fede-mota jakin baten babesean jaso dugu EGUBERRI jaien berria. Hala ere, zelai bidehien bil-tzen gara guztiok, borondate garbiz pake-rik osoena opa diogula agertzen dugun ho-netan. Jainkoa gizon egitearen gertakizu-nean bere jai-ospaketa oinarritzen duen fe-dedunak ongi daki, Jainko horren poz-ametsen kutxatit misterioetsuan ongietori-rik bereizienez jasoak direla batzuen eta besteen borondate onezko oihu guztiak.

Kide zaion gizakia ahantzit kristau ba-tak EGUBERRIAK ospatzerik ez daukala gauza jakina bada ere, iñork ez du iñork ba-ño eskubide gehiagorik, kideari pakea eta zoriona opa ahal izateko.

EGUBERRI-garaialdi honetan behere

baño biziago datzokigu gure burura, geu-re ondoan ikusi nahi izango genituzkeen haien oroimena: gaisorik, kartzelan, erbes-tean etabar aurkitzen direnen oroimena: gaisorik, kartzelan, erbesteetan etabar aurkitzen direnen oroimena hain zuzen. Boron-date oneko garenaz gero, —indarrez labur bagara ere—, guztiak beren etxeko sukaldean EGUZKIAREN eta EGUN BERRIAREN jaiak ospa deza eta nahi izaten dugu.

Iritsi ere, nolabait iritsi nahi izan ohi du-gu, batzuk batzutar, bestek bestetara, egoera gordineko zama astunak zana-puak daukanen nahigabea arindu asmoz.

Bijoa guztiengana, betor guztiengana-dik, egun hauetan elkarri oihukatuko dio-gun poz-ohia egia bihurtuko den eguna gero eta hurbilago dugunaren itxaropena: EGUBERRI ZORIONTSU, URTE BERRI ON".

...
URRENA EGUBERRI
URTARO ALAIA,
SENIDEAK ETXERA BILTZEKO GARAIA,
ELIZKIZUN GEAIGO, ZABALAGO MAIA,
JAINKOAK ARTU BAITU GIZONAREN
GAIA"

(Orixe)

Martin Iturbe

KALE BATEN ALDAKETA

Hain xuxen, Zuloaga kalea duzu, eta aldaketa hori behar bezala neurtzeko be-harrezkoa zaigu gure oroitza frexkatu eta nolako zen agertu, orain dela ez hainbe-ste urte, kale hori.

Urte haietan, goizean goiz, egunsen-tiarekin batera, ixiltasunaren erdian, arran-tzaleen abotsa edo deia entzuten zen. Itas onti bakoitzak, bere eskifaia deit-zen zion: Braulio...! Krentxio...! Inasio...! eta abar. Eta hauek beren gelatik "bail" er an-tzun arte ez ziren joaten.

Gero, Portuko Meza-ezkalak... Tuntun xamarrek baina fedezko belarriekin entzu-tean, mintzo sakona zuten... Denbora be-rean, oilar kukurrukuak hemendik eta han-dik... Ez dugu ahaztu behar gaur Arran-tzale Auzoko etxe horien lekua baratzak, txerriegiak eta oiltogez betea zegoela eta behin baino gehiagotan ikusi izandu dugu patxada ederrean Zuloaga kalean barrena, oilar tente eta harroa, bere oiloak inguruan, paseatzen. Beranduxeago, baserriar goi-zale baten "aida", behi gurdian kulunka-da, bertso doinuaren txistua zpainetan, urruntasunak ixildu arazi arte.

Bai zela gozo orduan Zuloaga kalean bizi-tzeal Baina, horra denbora, inor txok gel-di araziko ez duena, bere aurrerapen ne-urrigabarekin. Eta kale honi eman dioten

zama gehixko da. Eta lehen gure belarriak urrutiko oihartzunek gozatzen bazituzten, gaur egun autobusen tarratatarrak nerbioak gaisotzeraino bizi da horko auzoa. Eta zeresanik ez, hauez gainera, eguzki pix-karekin hor sortzen den itomena hiru auto-busen irteera horiekin: Donostiako, Irun-goa eta Pamplonako. Gehixko, ez?

Ba, nerbio guztiak bareturik, goxota-sun guztia-ekin eta zuzentasunak galde-tzen duen indarrarekin, hor doako gure proposamen edo galdera Udalarri.

Zalantzarik gabe Hondarribian gero eta gehiago haunditzen ari da plaia; harontz doa, eta futbol edo Ondartza deitutako inguruk eremu zabalak eskaintzen dizkigu. Ez ote da garaia Autobusen irteera hor jar-tzeko? Uste osoan, baietz gaude.

Batetik, urtetik urtera gehitu dioten za-ma neurrigabea kale honi kentzeko, eta, bestetik, eguraldi onarekin sortzen den itomena arintzeko.

Lourdes Zubeldia

(D Vtrik)

BLAGAN

TOMAS OLASKOAGA

Tomas karnizerua, herrian pertsona ezagunagorik atzamatea, zaila! Ezaguna lanagatik eta bere afizioakengatik. Karnizeria laja duela ta hurbildu gera Kale Nagusira eta Kasinora. Biñon baita ere berak kontatzeko Olentzero zergatik eta nola joaten den. Karnabaletan izan ketu duen umorea esplikatzeko ere eskatu diogu... Eta kontatu ttigu makina bat kontul

Kasinoan berekin batean Maritxu eta Joakin anai-arrebak. Biek lagundu digute elkarriketa hontan. Hiruakeri eskerrik beroenak!

- HONDARRIBIA: Presentazio modura, non jaioa, noiz, familia...

- TOMAS: Pues, jaio hemeri, urteak 60 eginak joan den hilaren hamazazpian. Etxe hontan jaioa, Kasinuan.

- H.: Zenbat anai-arreba?

- T.: Zortzi, hiru neska ta bost anai, bi biuki. Ni zazpigarrena naiz.

- H.: Eta eskola ta?

- T.: Eskolara ahal zenean eta batzutan ihesi ta, bestetan solfeora joan behar ta, solfeo laja ta mataderira ta. Solfeo egin nuen ikasi eta orain dela berrogeita hiru bat urte ater nintzen Banda de Musikan San Juan egunakin. Direktoria orduan don Jose, apellidua ez naiz oroituko, koruan eta Bandan direktoria zen, erriertan fuerte hasi ta laja egin nuen hura. Behin joan naiz Banda de Musikan eta oboe jotzen zuen.

- H.: Gabonak gaineen ttigula ta, nola izan zen OLENTZERO ateratzeta ta?, hori kontu berria da...

- T.: Bai, hori igande bat txoperak hartzen eguardian, ta Hermandadeko atearen, 78-79an, 79an izandu zen, sartu Hermandadean ta hasi ginen, batek: nik astoa jarriko diet, ta beste batek: ni joango nak doktor, doktor Patxi grupo Txakarra, ba, ni Olentzero joango nak! Ta Olentzero mixiko urte hartan bertan, orduan biidu ziren ehun mila pezeta. Erosten genuen antxume bat, ardo botilak, urdaiazpikoa, oiloak, oilaskoak, neunik jartzen nituen odolki batzuek eta mondongo batzuek, ta ehun mila pezeta haiek, oso-osoak Hospitalera. Gero hurrengo urtean, larogei mila pezeta, erdia Hospitalera ta erdia Caritasera. Gero beste urtean, hamabost mila pezeta bako txari, ta joan den urtean eztaikit ze esaten zuten, biñon hirurogeitamabost bako txari.

- H.: Ta aurtien?

- T.: Aurtien aurtien dire gauza asko, ta gauza batzutan txarrak. Joan den urtean bat joan zen gizon batena rifakin erosteko ta, harek kontestatu zion berak baiuzela etxean hor barrene denik gauzik hobeena, ta eztaikit zer ta...; hemezortzi-hogei urteko mutilak zernahi ta...

- H.: Ta astoaren kontua?

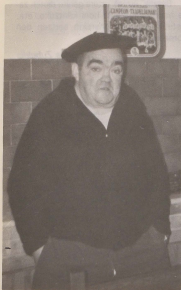
- T.: Bai, bazen Matilde ta, Matilde hil zen, ta orain aurretik Ruperta hil da, joanden urtekoa, Bottikakoa. Ruperta Frantzitik ekarri zela Pepittok jarri zuen, biñon Ruperta ez zen Frantzitik ekarri...

Ezta..., Eskifaikin oso ondo, biñon lana bukatzen duzunean, batek bakar-bakarrik bere karruakin... esku bat botzeko inor ezta. Izandu da, bueno, aparte da, rifatako tako guztiak laguntzen du Juanito Alkainek orain hiru urte ia, Monterok ere beti merkeko egiten du antxume bat ekartzen dela; biñon frakaso gogorra izandu zen joanden urtekoa, erdilik ere etzen saldu. Izaten da hainbeste gauza... Karo, gero ere ezin dugu Herria konkurso hortara etorri, zertik ia egiten da berandu, dena korritu orduko egiten da berandu. Ta eskatu genuen, orain bi urte, diru pixkat gastuakentzat berik, ta kontestatu ziaten eudek biailko dutela hori Caritasera, ta agertu zen periodikuan Permanentean akordatu berrogeitamar mila Caritasentzat. Joanden urtean galdetu genuen ta, ez kontestaziozik. Hemen gauza askotako bada, guretzat ez. Arratsaldeko seiatan hasi ta arratseko bederatzi t'erdia hamarrak etxera allatu orduko erdiak afalduak eta... ikusko dugu. Ta gero da kostunbera, hasiezkerotzik, hiru bat kilo txorizo, dozena bat ogi, puskatan denak jarriak, hortzak ez egoteko Eskifaiko denak hor... Eudek joanden urtean oso ondo aritu ziren saltzen, biñon nik eztaikit... jendeak dirurik ez!

- H.: Ta Karnabaletako historiari zer?

- MARITXU: Karnabaletan fan zenean hori nexkaz jantzia, nik ez nekien hitzik ere fan behar zuenik. Etorri zen Juli, nere laguna, esan zian: azemi Portura, ikusi behar diñu ta, goazemi..., Joan ginen, ta Mi-

ramarko aurrekoaldean han ginen ta, aze-
mi, aze mi korrika, birazan, birazan! Alta-
ren! Zein da?, zein den? Ez tun ezagutzen?,
Begaritzen diot ta, aitaran ta semearen...
Nik nere suhiantzat ta nere alabantzat es-
kolako batakgiten, orduko billaba...

- T: Bezperan ari ta ari hoiak, ni ixol
Lemixiko joan ginen haurraz jantziak,
Etzegarai ta biekg. Allatu ginen Antonio Ku-
kunak nola du karnizeria, Sagarzazu, tarte
hortan laja genun kotxea ta: Hi, joango ga-
ttuk pastelerira bi txupatxus bila. Joan gi-
nen biekg eskutik oratuta, ta ni atzetik haur
ttikia arrastaka bezela. Joan ginen paste-
lerira ta harek: Me ha dicho la ama que nos
dé dos chupa-chups, que ya vendrá a pa-
gar ella. Ikusi zuenean zein ginen ez txupa-
txus ta... Handik momentura edo, denbo-
ra pasata etorri zen, ta orduan bi txupa-
txus... Neretzat jende gehiena lemixiko ur-
tean. Gero, hasi ginen Banco Vizcayatik
Bentara joateko ta jendea ixo, ta gu segi
ta segi ta... Bentara allegatu ginen ta ba-
tek fotografia, ta besteak fotografia, ta zein
dire hoiak? ta zein dire hoiak? Orduan nor-
baitek bueltan, esan zuen, bueno, hango
eskandalua!

- H: Emakumez jantzita joana zera...

- T: Campo de golfen badago bouti-
que bat, ta han hasi ziren neurriak hartzen
ta, buenol, lehertuak, hango neskek.

- H: Zenbat jende atera zinezten hola?

- T: Ni hola ta laguna estilo ingles, bi-
xera bat, txaketa panazkoa, hori bigarren
urtea.

Ta bestea zera hori, petrodolares edo
zera hori. Pues hori, egin behar genuela ta
egin behar genuela, ta kotxe haundi bat,
izugarriko kotxea, bandera jartzen. Do-
nostian zagon garajen batean, bueno har-
tu genuen kotxea, ta hemen heldu gera
Hondarriba... Laguna Dinastiako txoferra
bezela. Ni: goazen Portuko Elizara, meza-
tik orain aterako dire, ta han poliki-poliki
gelditu pixkat. Ta kristala behettitu, ta
jendea: hok birian galduta ibilki ttuk: Segi
bueltan, ta kalle San Pedro ta, hortik Ala-
medara. Ta Alamedan alguazilak, ta txo-
ferrak: Parador...?, Arriba. Gero, berriz Ala-
medara, ta para ir a Irún?, gaiztoz auto-
busan paradan geldittuak. San Juan de
Diosen buelta emanta, gelditu ginen Ho-
tel Mouriscoten ondoko maldan, ta batek
ah, zakila! Tomas duk eta!.

Gero zabaldu zen ta alguazilak: ¡Sin-
vergüenza, casi me he cagau!.

Bazkaldu biñon lehenago Hospitalera
joan ginen, kotxea dena keak, ura falta
edo... Ta superiorak: ustedes se habrán
equivocado, ¿esto no es un hotel?... Ordo-
biak aldera, Hermandadera bazkaltzera ta,
ate aurrean barra aprapos jarria aparkatze-
ko, biñon kotxeak aparkatuak. Nonbait ko-
txean jabeak ikusi ta erretira kotxea, ¡qué
sabíamos nosotros nada!.

- H: Beste bat ere bada Clemente-Sa-
rabia...

- T: Baita ere, orain bi urte, ta aurre-
koan Euskal Telebista. Sarabiana askoz ho-
beto. Ta Sarabia jantzitzeko Bilbaori arro-
pak eskatu, botak, galtzetak, maillot ta
dena.

- H: Kaletarra zerenezkero, nola ikus-
ten duzu oraingo Kale Nagusia, badu gi-
rorik? Non da garai batean zuen animazioa?

- T: Kale Nagusia galdua dago. Suer-
tea du negozioen batek lan egiten duela-
ko Komertzio bat ezta! Kalean komestible
bat bakarra da, hiru gestoria, hiru karnize-
ri, besterik ezta. Txol galdua da. Gainera
kotxeak aparkatzeko lekua kendu egin du-
te... Eta bizitzak garestitu egin dire. Ezta
deus. Karnizeria goizean ireki zortzi t'erd-
tan... Izaten dire egunak..., kapusantua be-
zela da Kale Nagusia, ez animarik erel, bi-
ñon orduak ta orduak, ta orduak...

Iñigo ETXEBESTE
Txomin SAGARTZAZU

HERRI GIROA

• Joan den Abuztuaren 27ko ohizko plenoan, Udaletxeak erabaki zuen bezala, Foru Aldundiak eta INEMEK, langabetuen kontratazioarako eskaintzen dituzten diru laguntzei heldu zaie. Honela, Foru Aldundiaren bidez 22 langile kontratatuko dira 6 hilabeterako. 9 igeltsero eta 13 peoi izango dira kontratatutak, eta heuren esku Mourlane Mitxelaren urbanizazioa (30 milioi-koa), Perle Alameda, Muro Kosta eta San Markos parkearen konpoketa geratuko da.

INEM programaren bidez berriz lau igeltsero eta bi peoi izango dira kontratatutak. Hauen lana Amuteko eta Mendeluko Eskola Zaharrak konpontzea izango da. Bi obra hauek hiru hilabete barru bukatu beharko dituzte.

Kontratu guzti hauetan parte hartze-ko Hondarribiko izateaz gain, langabeziaren egon beharko da; bestetik, 25 urtetik beherakoek izango dute lehentasuna.

• • • • •

• Obra guzti hauez gain, Kasino Zaharra ere konpontzera doaz, Jubilatuentzat egotza bihurtzeko. Hau dela eta, kant-poko lau hormak besterik ez dituzte zutik laja, barrena goitiki behera berreraikitzeko.

• Badirudi Udal Korporazioa berriak akordio hirukoitz bat lortu zuela EA, EE, eta PSE-PSOE partidoren artean. Akordio honek diotenez, etxe zaharren konponketa, lurraren espekulazioa borrokatu eta promozio publikoko etxeak lortzera bideratuko dira Udaletxearen ahaleginak. Hau da, beste gauzen artean, kooperatibak bultzatzea eta hauek behar dituzten laguntza ofizialak lortzen saiatuko direla.

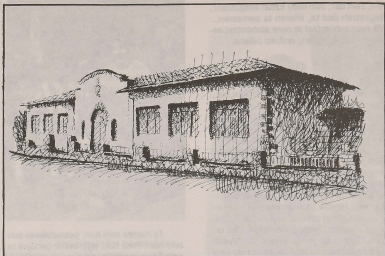
Honetaz gain Udaletxeak 25 milioi dituzten kontsignatuak protekzio ofizialeko proiektuak bultzatzeko behar diran lurrak erosteko.

Intentzio hauek direla eta, nola ulertu gero, Gure Herrian kooperatibaren eskarek, beste arazo garrantzitsuago batzuen diutela erantzutea Urbanismoko batzordeak?

Ez ahal da nahiko garrantzitsua herriko semeek herrian bizi nahi izatea?

• • • • •

• Urriko hilabetearen, Madrilgo Sokoa arte aretoan, arrakasta handia eduku duen erakusketa bikain bat eskaini du J. Sagazazu margolariak bere azken lanekin.

Okupazio lantegiak Azuleko eskola zaharrean antolatuko dira.

• Azaroko hilabetearen hotza agertu denez, zerbait egin behar hau uxatzeko. Berotzeko modurik osasuntsuena kirola denez, gazteekoei Hondarribiko lehen Olimpiada Herrikoia antolatu dute.

Futbola, paleta, triathlon, txirrindularitza, mus, txingak, jakea, laisterketak, sokatira, batelak,... eta amaiera modura, bertan parte hartu duten 18 koadrilen arteko bazkari bat. Bazkari honek ezin hobeko postea izango du: bertakoen arteko bertolaritza saio eder bat!

Espektakuloa, emozioa eta krixton giroa! Ekin gogorrian!

• Oraingoan ere badirudi arrantzaleak izan direla errudun. Betiko tokata. Kontaminazioa gora eta kontaminazioa behera. Kai berriro itsas ontzietatik botzen dutela zinkeria eta gasoila. Nola ordea, uda guztia itsasoan egiten badute?

Campsako depositoei eduki zuten jarioa Campsakoen errua da, ez arrantzaleena. Nire ustez behintzat, hauek ez bait dira petrolero sartu oraindik. Hondartzako urek azkurea ematen dutela. Oroitzen naitenez, lehen ere gertatutakoa da hau, bainan Monteroko zikinak itxas barrena botzen hasi zirenean, arazo hau konpondu zen. Non botzen dituzte orain?

Norbaitek ikusi al du Hendaia-ko arrantzerok jarioan lajatzaren duten gasoila eta zinkia Txingudin barrena? edo eta hondartzatik urrunegi geratzen da?

Erru guztiak herriko arrantzaleei botzesa bai da, ordea, erraxena. Batez ere salatari jakintsua kanpotarra baldin bada.

• • • • •

• Nahiz eta berandu, gure zorianik berroenak gure herriko marmitakolari famatuak. Alde batetik Patxi, azken Euskadiko X garren marmitako txapelketan, Klink elkartearen izenean, hirugarren postua lortzeagatik, eta bestetik Donezteben ospatutako txapelketan hirugarren postu lortu zuen Alaiak elkarteari. Ez dezatela esan gero, honelako herri arrantzale batek ez da kiela marmitakoa prestatzen.

• Gehienak gara musika zaleak, eta ez da harritzekoa honetaz, Udak Musika Eskolak ihaz 123 ikasle bazituen, aurtur kopurua % 70ena gehitzea eta honela 208 ikasle izatea aurtur matrikulatu direnak.

Igoera honek, ordea, arazo larriarri du musika eskola, zeren eta nabari jarri du hau ez dagoela behar bezela prestatura herriak dituen beharrak betetzeko. Alde batetik txikia geratu da Denda kaleko lokala, ez dago lekurik guztientzat, eta bestetik, irakasleak eta musika tresnak ere eskasian daude. Momentuz solfeoko irakasle baten kontratazioa eta musika tresnentzat (piano bat eta zenbait klarinete) milioi bat lortu dituzte udaletxearengandik. Gauzak, ordea, ez dira konpondu, partxe bat besterik ez da jarri.

Arazo larri honen aurrean, eskola bertako irakasleek, posizionamendu argi bat eskatu diote udaletxeari eskolaren etorkizunaren gain. Eskoera egin geratzen da...

• • • • •

• *Etxeak eta urbanismoa, betiko kontuak gure herrian. Badirudi oraingoan ere zer edo zer esaterik badagoela horren gain; irregulartasun batzu daudela edo...*

• • • • •

• Aldizkari honi, eta bere irakurleei zuzen zuzenean dagokienez, esan beharra dago joan den irailaren 16an, Udaletxe-ko ohizko plenoan, Euskarako Batzordea eratua geratu zela ofizialki.

Azpibatzaordea zena orain batzorde bihurtu dute eta, era berean ere, bere funtzionamendua aldatu. Lehen edozeinek parte har zezakeen, orain berriz, talde politiko bakoitzeko ordezkari bat, eskola bakoitzeko ordezkari bat, eta Klinik, AEK, eta Habetik beste ordezkari bana dira bertan parte hartzerik dutenak.

Hondarribia Aldizkariak ere aldaketa sofrutu du, zeren eta erredakzio kontseilu baten esku geratzen da.

• • • • •

• Udaletxearen erreformak direla eta, Jostaldi pilotalekuan egindako Alondegi berria pasa dituzte udal ofizian.

• Beste zenbait ekintza gain, Caritasekoek, joan den irailaren 27ko elizkizunetan 695.000 pezeta jaso zituzten langabeteen laguntzarako. Heuren eskutan dagoen kale San Pedroko tonbolan bidez, herri, 2 milioi jaso dituzte. Diru hau herriko behar-tuen artean banatzen da.

• Badirudi datorren otsaileko bukatuko dituztela kanposantuan egiten ari diren obrak. Berritze lan hau Abuztuan hasia da, eta honen bidez 52 metrotan luzatzera doaz.

Mikel Mariskal

AZKEN ORDUKO NOTIZIAK

• "Joan den igandean, Santo Tomas eguna, Goxoki elkartearen bazkari baten bidez elkartearen 10garren urtebetetzea ospatu zen". (1958ko Abenduan)

• "Angulak, angulak... laister hasiko dira lehenbizikoak. Non eta behintzat eudia egiten badu. 500 peseta kiloa ordaindu bearko ditu hasierakoak jan nahi dituenak. Gu txardin-zar bat edo bestekin konformatuko gara. Ez dugu 500 pesetako angularik behar". (1958ko Azaroan)

• "Joan den ostiralean, hilak 10, San Juan Bautista itsas ontzi berria bedeinkatu izan zen; itsas ontzi hau, azken urteetan hainbeste hobetu den gure flotako handiena bihurtzen da honela. Modernoki presaturik, aurrerapen tekniko guztiekin, 250 H.P.ko motorra du". (1958ko Urrian)

Mikel Mariskal

NEKAZARITZA

AZOKAK ETA ERAKUSKETAK

Hementxe gaude berriz ere Hondarribia Aldizkariak eskeintzen digun atal honetan, euskara, gure hizkuntza suspertu nahian, eta denbora berean Baserría eta Nekazaritza buruz interesgarria gerta daitekeen zenbait berri emateko.

Izan ere, Legislaizio berria martxan jartzeak berez dakarren atzerapena dela-ta, bi hilabeteko atsedendia hartzera behartuak izan gara. Nola nahi ere, gerdialdi hau ongi etor dakioko edonori indar berriak hartzeko eta arnas berritzeko ere, zeren eta ia gisa hontan, arbolak negualdia geldirik egon ondoren muskil berriak botatzen dituzten bezala, aldizkari honek ere, etenaldi honen ostean berdin egiten duen.

Oraingo honetan, Euskal Herrian hain ezagunak diren "Feriei" gainbegiratu bat emango diogu. Halaxe da, udazkena, urte guztian egindako lanen emaitzak edo fruituak jasotzeko garaia izaten den bezalaxe, merkatu ugari izaten da txoko askotan. Non-nahi ospatzen dira abelgorrien sariak eta baserrietako tresnen erakusketak batikbat. Aspalditxo hasi ziren Tolosa aldean, Elizondan, Elosuan, Donezteben, Zumarragan (Abenduaren 13an) jarraitu diotelarik edo jarraituko diotelarik, eta guzti honen gainera, orain urtero eta behar bada garrantzitsuen Bilbon egiten den "Itsasur-Forista" dugu.

Aurtengoan, zazpi egunez (Irailaren 31tik Azaroaren 7ra bitartean)

tarte) iraun du Nazioarteko Azoka mota honek, lurralde Historikoko bakoitzari egun bat eskeini zaiolarik. Feria baino erakusketak gehiago izan dela baieztatu dezakegu, batez ere, gure herrialdeetan hain sustraituak ditugun hiru sektoreen berri emaitako izan bait da, hots: abelbanta, nekazaritza eta basogintza. Esan daiteke, sekulan baino toki gehiago erabili izan dela: 12.305 metrukarratu eta 231 erakustoki edo stad alajaina. ¡Ez dago batere gaizkil! Euskal Herriko behi, fruitu, lore, barazki, haragi eta uztarik (ko-setxa) hobereenak ikusi ditugu Bilboko erakusketara hurbiltzeko modua izan genuen guztiok.

Hantxe zeuden ere, EHNE-UGAV-eko (Euskal Herriko Nekazarien Elkarte) partaide zenbait, beuren kezak pankarta bidez, bertaratzen zen jendeari adierazteko asmotan. Eta noski, ezta guztiagokoa E.E.E.-an sartu ondoren suertatu den egoera Euskal Herriko baserrietan, batez ere txikiak diren haietan...

Antolatzaileek zitenez, aurtengo edizio honetan abereen ugaltze eta hauen selektibitate azpimarratu izan nahi omen da. Gisa hontan arlo hontan, aurrera eman diren urratsak adierazi nahi izan direlarik. Eta egia da, aurrerapen handia egin dela azken urte hauetan, bai arraza hobetzeko bidean eta honekin batera esnea eta haragia ere.

Egunabar

ARRANTZA

EZ ANTZO... ETA EZ ATUN, VIVA LA FRANTZIA!

Bagenituen zurrumurruak, zerbait bazegoela entzuten genuen. Bai kontuak besterik ez dituk izango! Hori ezin ditek egin!

Ba bueno, Irailaren 17an, Frantzia, arrantzaleentzat argitaratzen den "Le Marin" aldizkarian, izen buru honekin datorren artikulua bat irakurri dut: Lorienteko arrastero pelagikoko. 70 tonelada inguru atun. Izorrrari!

Hor dioenez, hilabete honetan eta proba bezala, erakunde ezberdinen laguntza zutela atzetik, bost arrastero pareja, pelagikoko arteekin astebetean 70 mila kiloko egaluxe arrantza egin dute 45.º 20tik - 48.º 20rako parajetan. Egunez maloteekin ibili direla arraien bila, gero arratsez arrastan ibiltzeko.

Artikuluaren dioenez, arrantza honek (lehen antxoarekin esan zuten bezala) kalterik ez dio egiten beste atun arrantza klaseei, beste atun klase bat delako, alegia 20 kilotik gorako egaluxia, atzematen dutena. Nola ez sinistul!

Marea hain ondo ateratzen zaienez joan den ostegunean berriz ere ateratzen dira itsasora. Jakina, 495etik 555 pta. bitartean pagatzen badie arraia, nola laja honelako txollua?

Lastima, hauek dioten bezala, berantuegi egin dutela proba hau. Bainan bu-

no, honek ez du gehiegi ajola, eldu den udan, pelagikoarekin nahiko antxo atzeman eta gero, badago denbora atun kostera edar bat egiteko errementa moderno horiekin. Segi hortan mutilak.

Mikel Mariskal.

ARRANTZA

IRAILA

Aurten ere, oso giro onean ospatu zen III. Arrantzale eguna. Zahar eta gazte, denek elkarturik, ahaztu ezinezko eguna igarotzen. Taratean, putzura salto egin zutenak ere izan zuten.

Hau dena joan zen, eta Herriko Jaiak ospatzeko hartutako atsedena idia gero ondoren, hegamotoz eta hegalezketariak lanari ekin zitoten berriro. Batzuk, Burdeos aldera jo zuten hegamotozarako beharrezko den bitaren bila, besteak txitarro txikiaren arrantzara eta gainontzeko ontziak xaxian ibiliak dira.

14ean Orioko bi itsasontziak ekarritako 40.000 kilo hegaluze saldu zen Bentan. Bere salneurria 257 pta. freskotarako eta 228 fabriketarako.

Deskarga hemen egin bazuten, beste portutan arrain ugari sartu zelako izan zen. Diotenez, egun horretan Getarian 300.000 kilo hegaluze zuten.

23an Ontzi guztiak etxeratu ziren eguraldia txarto zela eta. Arrain ugari sartu bai, baina baita beste portutan ere, eta noski, horrelakotan arraina ezin saldu eta saltzen bada erabakitako salneurri beherenean, 225 pta. kiloko.

Istripua. - Nuevo Glorioso San Pedro, Hondarribiko itsasontziak, Santofako badian beita egiten ari zela eta haize bolada baten bultzadaz, hondoa jo zuen. Ontziak kalte handiak jasan bazituen ere, ontzila-gunen artean ez zen ezbeharrik gertatu eta dena ikaraldi batetan gelditu zen.

Erremolkatzailearen laguntzaz lehoreratu zuten, beharrezko konkaketak egin ahal izateko.

Irailak 28 Xaxian ibili diren ontzi gehienak itzuli dira. Handiak, arrantzan jarraitzen dute eta hor ibiliko dira arraina dagoen bitartean. Gogoan dugu igaz azaroaren 8an bukatu zela kostera eta aurten ere primeran etorriko litzaiguke horrela luzatzea, neguko etena laburragoa izan dadin.

Bestalde, legazketariak gelditu dira eta azken egunotan itsas-belarra jasotzen ari-tu dira, zorte handirik izan ez badute ere.

URRIA

Denbora luzean amarraturik egon dira ontziak, eguraldi txararenagatik, lehena-go hamabostaldi osoa, hain zuzen.

15ean Itsasoratu dira berriro eta arrantza onak egin ere bai. Batzuk besteak baino hobeak, horrela gertatzen da gehienetan, alde handiak ontzi batetik bestera. Bataz beste, arrain dexente sartu dela esan dezakegu.

Orio, Getaria, Bermeo eta "Cantabria"ko ontziak antxotara joan dira, Aviles inguruko itsasaldera. Azken 3 edo 4 urte hauetan antxoa hartzeman dute sasoi honetan, Aviles inguru horretan, ez denbora luze ordea, 2 edo 3 astetan gehienez.

Hondarribiarrek, aldiz, hegaluze eta hegamotozketan jarraitu dute eta arrantza bikainak egin dira, hegamotozetik batez ere. Azken hau 550 pezetetan saltzen hasi bazen ere, prezio minimora jaitsi zen gero (240) eta hortik behera ere bai.

Azaroak 3

4.000 kilo hegamotoz sartu da eta 360 pezetetan saldu kilo eta 1.000 kilo hegaluze, 350 pezetetan.

Azken Benta izan dugu hau, ontziak amarraturik daude, beraz, amaitu da aurten gozotza.

Orain martxo alderarte etxe inguruan, ontziak erreparaturik, margotuz etabar, izango da zereginik negu aldean ere.

Bestalde, legazketariak, 30 bat ontzi, itsas-belar bila joan dira eta hori bukatuta-koan, berriro legatzetara. Aurten itsas-belarra, 37 pezetetan (kiloa) saltzen ari da, igaz baino 13 pta. gutxiago kiloko. Esan behar dugu, gainera, belar biltze hau oso gogorra dela eta lanak ematen dituela, bai uretatik ateratzetarako, baita ondoren lehortzen ipintzerakoan ere.

Agur, hurren arte,

Andres

IZEN JATORRAK

ERA JATORRERA NEKEZ BIHURTU

DITZAZKEGUN IZENAK

Lekuizenak, auzo, baserri, bide, erreka, iturri eta antzerakoak, bulbikoki adibidea eman beharrezko gertatzen diren horiek, erraza da letrero irarrien bidez berriz errekupeatzea eta gerora begira iraunaraztea. Baina ez da hain erraza izaten aspaldi eremu bihurtu ziren tokietan neurri berakin jokatzea eta horrek egiten nekez lortzea.

Holakoetan, kartografian behar bezala izendatzea litzake gauzarik egokiena eta bidezkoena. Zernahitarako erabilgarri izatez gainera, hor gelditzen bai da irarririk. Eta, oraingoz herriak nekez eskuratu badezake ere, nor daki beste batean toki hartan etxe, itxola, ur-hartze, edo beste edo zergatik erabili beharra gertatzea: orduan, lehen jasoari esker lortuko genuke erabilera jatorra.

Adibidez: Remijio Mendiburuk Jaizkibel mendian 1963an eraiki zuen monumentoari esker ikasi nuen toki hura **Artola** zela. Bestalde, ibiliaz eta galdetuz ikasi nuen Instituto Geográfico y Catastral-ak 1:50.000 eskaladun mapan, Turrilla ez dela behar den tokian jarria. Turrilla edo **Turrilla** hori Pasaia partean dela, Hondarribiaren mugan, eta Katastralean oker jarria zela, **Bioznar** deritzan tokian. Mapa berean, **Biosnar** agertzen da **Marla**-ren lekuan (**Marla** eta **Marla-baratza** bezala ezagutzen den tokia). **Kapeluta** (**Kapeluta**) ordea, ongi dator.

Kapeluta, Kornuz baserrikoengandik ahoz jaso nuenek, **Kapeleta** da. Baina, oraingo jende gazteak ez bata eta ez bestea, zeren "Malarranas" deitzen bai diote. Nik ez dakit noiztik eta zergatik, baina "Malarranas" entzuten diot euskaldun gazterari ere. Florentino Porturen liburuan ere, 184. orrialdean, **Kapeluta** bezala dator. Beraz, hara hor Katastralean eta Porturen monografian ongi irarria jendeak oker erabilia. Horrek erakusten digu, agian, mapetan jartzea bakarrik ez dela aski, eta inoiz mendi eta itsas-hegaleko bideetan iragarri beharra iduritzen zaigu, jendeak tokien berri jakin dezan.

Altzueroita, orain "El Molino" entzute handiagoz sartzen ari dena, kanpiñ eta igeri egitera jende asko joaten denetik. Gainera, Guadalupera iritsi baino lehen, paretean idatzirik agertzen zaigu "El Molino". **Altzueroita** zail egiten bazaie euskaraz ez dakitenei, besterik ezean zergatik ez jarri **Artzu** baserriaren izenaz gainera **Errota** soil soilik? Gorago non-nahi aurkitzen ditugu errotrariak toki izenak markatzen, eta horiei esker **Gastarrotz** eta **Erantzin**, adibidez, horrela ezagutzen ditu, beraien era jatorrez.

Iskiraputzu, hara beste izan bat galzorian, bere ordez "Las Bañeras" sartzen hasi denetik. **Iskiraputzu** delako hau **Marla** eta **Sortxiki** edo **Txortxipi** deritzaien ze-

lai tarteko errekatxoia itsasoratzen den toki berean da, **Kapelu** kaskoan. Eta, jakina, **Kapelu** delako hau ere ez dugu nahastu behar **Kapeluta**-rekin.

Errotarriz bideak seinalatze hori oso egokia iduritzen zait. Batzutan ordea, tamalez, "Camino Forestal" baizik ez dugu irakurtzen. Nonbait, Udalean edo Diputazioan inor ez da ardurutzen izenak jakitzen eta seinaleztat iragartzen. Horretara, hainbeste "Camino Forestal" aurkitzen ditugunez, Jaizkibel mendian, ez dugu jakiten nor garamatzen. Aurtan bertan, Guadalupe-**Iskul**in aldera, Jaizkibelen gailurrik altuenaren azpikaldetik zehar bi pista berri ideki dituzte eta aukera ederra dugu **Alerru** zeharra izenez berbataiatzeko. Berbataiatzeko diot eta ez bataiatzeko, zeren Santa Barbara eta Iskulinpetik San Endrikepera arteko guzia bait da **Alerru**; ez punta bera, Lezoarrek uste duten bezala, baizik puntatik beherako malda, izenak berak aditzera ematen duenez eta artziak ditotenez.

Ezagutu zure herria, errespetatu izen jatorrak eta, arren, oroi **Kapeluta**, **Altzueroita**, **Iskiraputzu** eta **Alerru** zeharra errekupeatzen. Zure herriko izen jatorrak dituzu eta bazter itzazuz "Malarranas", "El Molino", "Las Bañeras" eta gainerako erdal bataio berriak.

Juan San Martín

HIRU ERREGE TRANBIAN

Hondarribia eta Irun bitarteko tranbia, mandoz ibiltzen zen, mandoak modan zeudenean; inbentoa 1896garren urtean jarri zen martxan, eta aurrerabide handiak ekarri bazituzten ere, jendea laster zen kexa: Irungo San Juan plazatik amute bitarteko bide egiteko orduerdi bat baino gehiago behar omen zuten mandoek. Zer baba eta zer lasto ematen zien jakin behar: "extra" edo korrienteak! Emilio Navas-ek ez du garai hartako egunkarietan horrelakorik jaso(1), baina xehetasun hauek dira kontuan hartu behar direnak gauzak paperetan jarri aurretik. Eta, gero, **garretia** zen kexa, gainera: pezeta erdi bat, bi erreail, kostatzen zen joan-etorriari beste 10 xentimo erastea erabaki baitzuten; zergatik?, arraunlariek mandoek baino merkeago lan egiten zutelako, zeren eta Irundik txalupaz Ondarraitzeko ondartzara etortzea erreail bat, 0,25 pezeta, besterik ez baitzen kostatzen.

Gauzak honela, tratuan jartzen dira "Endararreka" elektrizitate elkarte eta "Irun-Hondarribia" tranbe enpresa; biak elkartuz: "Electra-Irun-Endara" elkarte berria sortzekotan, 2.500.000 pezetako kapitalaz, tranbe elektrikoa antolatzeke asmoz.

Honek esan nahi du, ordurarteko mandootan baino gehiago sinesten hasi zirela motorretan sartuta misterioz lanean jartzen hasi ziren zaldietan.

Hala, 1916an, azkenean, tranbea aurrera ateratzeko enpresak J.M. Alonso eta Areizaga ingeniariari eskatzen dizkio

aurreplanoak, eta bi urte gero, 1918go azaroan aurkezten dio Irungo udalari aurrekontua: 975.000 pezeta; hurrengo urtean hasten dira lanean, eta 1919go urriak 28, irekitzen da tranbe-elktrikoaren zerbitzua.

Eta hara prezioak:

Irun-Paseo Colon-eko zubia	0,10
	Hamar xentimo
Irun-Amute	0,25 pezeta
	Errela
Irun-Hondarribiako Alameda	0,40
Irun-Marina	0,50
	Bi erreail
Irun-Ondartza	0,60

Gauko pezetari begira, hutsean!

Baina ordurako peoiaren eguneko lan-saria 3 pezeta inguru!

Eta hiru erregeak, non ageri diren? Tranbean egingo zuten proba, seguraski urtariaren San gabeen Hondarribian egotea, agindua dagoen bezala! Baina tranbez berandu heldu zirenez gero, handik aurrekora utzit ezortzen dira Hiru Erregeak erregetan.

(1) Irún en el siglo XX (1900-1936), CAM 1977

Martin Ugalde

SAGARTZAZU'REN PINTURA-ERAKUSKETA

Udakzen honetan Euskal kulturaren lanean gogotik eta urte luzez aritu diren bi jakintsu hil zaizkigu. Biak inguru honetakoak: D. Manuel Lekuona apaiz oartzuaria eta Koldo Mitxelena hizkuntzalari erreteriarra. Biei zor diegu geure omenaldia. Gizon biak hizkuntza alorrean batipat aritu baziren ere Euskal herri eta euskal kultura osoa zuten kezka bizi. Hori zituzten biak. Kultura zabal-tasun horren frogia gisa D. Manuelek egin zuen aipamen argitaratugabea eman nahi dugu orrialde hauetan. Izan ere, Lekuona Zaharrak lokarri estuak baitzituen Hondarribiarekin, Satarka eta Bordari idazleekin adibidez, orduko liburuen aitzin-solasetan ikus dezakegunez.

Xabier Sagartzazu, Pintore Maisuaren pintura-exposizioa ikustetik geroztik oraintxe, Ondarribia'ko Plaza Guipuzkoa'tik.

Eta beste mundu batetik gatzela iruditzen zaigu. "Aingeruzko" mundu batetik gatzela esango genduke, esaera ori esaera merkegia ez balitz. Ala ere "aingeruzko" itza bezalakorik ezin aurkitu deza-kegu, ikusi deguna explikatzeak. "Argi utsezko" Pintura ikusi degu, eta ez bader-ata, argia da munduan gauza aingeruzkoa.

Eskultoreak butzin-zurizko oreka bere eskuetan erabiltzen duan bezala, ala ma-naiatzan du gure Sagartzazu'k argia —argi utsa— bere pintzeletan. Argie eginak dau-de Sagartzazu'ren Pinturak. Argia du bere Arterako "materia prima".

Pintorerik geienak —ia danak— beti ere "gauzak" pintatzen dituzte: "gauza argitsuak". Sagartzazu'k argia bere pinta-tzen du. Eta argia bait da munduan, ain-

geruzko ta aingeruaren izaera "zerbait" erreallitate bat. XIII gizaldiako Eskolastikak esango lukean bezala, argia **reduplicativa** ut sic pintatzen du gure ondarr-ibiarrek: Argia. Ez gauza argitua. Argia be-ra baizik. **Reduplicative** ut sic.

Badakigu, Jaungoikoaz-beste gauza guztiak bezala argia ere Jaunak sortutako zerbait dala; bahañ ba dira gaur olerkariak —Poetak— argia, Ez "sortua", gauzaen "sortzailea" dala diotenak baizik.

Gau ilunean ez da gauzarik: gauzak "ez dira"; egunsentiko lenengo argi-pintzak in asten dira gauzak "izaten"; argiak sortzen ditu... Argia, Jaungoikoaren pareko zerbait da. Aingeruzko zerbait.

Itz bitan: Sagartzazu'k pintatzen du-na, argia da; pintatzen duan paisajea argia da; pintatzen duan bodegoia argia da; gei-go oraindik: Sagartzazu'ren kuadro batean, airean igeri bezala ageri dan Menina Velaz-

keztarra ere argia. Aingeruzko argia.

XIV gizaldian izan zen Italia'n —Fiésole'n— fraide pintore bat, ain pintore fiña "Fra Angelico" esaten bait zioten: Fra Angelico...

Ez pentsatu ordea, guk Ondarribia'ko Pintorea fiesole'ko Fra Angelicorekin konpara nai degunik —konparamen "total"ik"; aingeruzko giroz biok senideak diren arren, pinturaren teknika biok oso elkarren bestelakoak bilakatzen dira: Sagartzazu'gan lanbro fin dala Fra Angelico'gan, ertz bizi.

Gañerakoan, dibujante bezala, Ondarribiarrak arte figuratiboan Menina Velazketarraren muestratxoak bakarrik eman digun arren, muestrak adierazten duanez, erretratutako ere ez da makala Sagartzazu'ren trebetasuna.

Eta bejondazula Maisu Xabier!

Manuel Lekuona

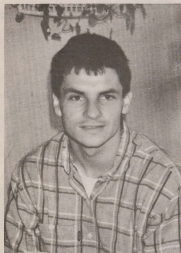
"BORDARI" SARIA

Urriaren 16an "Bordari" Saria erabaki zen eta irabazlea Martxel Mariskal izan zen "Bakardadearen ertzean egongo banintz" izeneko ipuinaz. Honako jaun-andre hauek izan ziren epaimahiko: Xabier Aranburu, Lupe Artola, Martin Iturbe, Jose Antonio Loidi eta Martin Ugalde.

Martxel Mariskal Balerdi 22 urtetako herriko semea du. Txikitan ikastolan ipuin politak idazten omen zituen, era berean kirolari trebea zen jadanik.

Aurrerago, institutuan BUP eta COU egin ondoren, Donostian Euskal Filologia bi kurtso egin zituen. 1985. urtean Debako Kultur Elkarteak urtero antolatzen duen "Tene Literatur Lehiaketa"n finalista gelditu zen eta bere lana gainontzeko sarituekin batera Elkar argitaletxeak argitaratu zuen.

Gaur egun Ameriketako Ipar Carolinako unibertsitate batean ari da komunikabide arloko ikasketetan, eta lehen bezala, ikasi eta idaztea gain futbolean ari da jo ta ke. Badira bi urte ez jai ez eguberrietan etxean ez dugula eta aurtzen bai, hemen izango du. Ziur gaude aurtengo opor motz hauek txit bereziak izanen direla Martxelentzat. Zorionak.

Martxel Mariskal

BAKARDADEAREN ERTZEAN EGONGO BANINTZ

Nik hor korritu nuen
Zuk korritzen duzun tokian
inon
nik ere
orduan

Benjamin Péret

Bi urte neramatzan kolore geldi zehatzaille artean. Hogeita-lau hilabete eta hamabi egun itsasoaren kolpe eroak eta sehaska mantoak ikusi gabe. Eta nik, ito aurretik, itsasoa ikusi nahi dut.

Zortea gurenean, eguzkitan itotzen lagatzen gintuzten pixkatean, gehienetan berriz, itotzea ez zen hain erromantikoa zulo-rik gabeko paretetaz inguratutik bazterten gintuztenean. Orduan, esperantza, gure sagutxo tristen inudietaz par eginaz, burutik irris-tatu eta urrutiratzen zitzaigun. Bakardadean olatuak urik gabe etortzen dira, azken kolpe bat bezala, gogoak eta barnea arroken kontra lehertu nahian.

Eta nik, ito aurretik, itsasoa ikusi nahi nuen, eta usaitu ere, eta bertan busti, eta hauzoko lagunekin berriro bat besteari bul-tzaka eta borroketan igerian ikasi.

Bainan bi urte ondoren basamortua maitatzen ikasten da ere. Presondegia basamortuaren barne barnean zegoen. Oasi bat be-zala zutitzen zen hondar gainean, bainan abereak ere ez ziren hur-bilduko bere ate nagusira; oasi berezi hartan bizitza bera desegi-ten zen. Eguzkiak eta ilargiak banan bana zenbatzen nituen be-hatzekin ume txiki baten eran. Banan bana, poliki eta torpeki, eguzki, ilargi, zenbaki bakoitzaren benetako funtzioa zein den ja-kin gabe. Azken helburua jakin nahi gabe.

Goizero ispilua bestaldean esnatzen ginen. Bakoitzak be-re aurpegia ikuste ezinezkoa zuen. Bizitzaren ispiluan norbaiten bizkarra zintzilikaturik zegoen nere begien aurrean gau eta egun. Bestaldean, irudi bizi munduan, neska gazteen gorputz bilu-tsiak kristalaren aurrean pasiatzen jarraitzen zuten, luzarotz, eta ni, tarteka, horietako gorputz bat bakarra gogoratzen saiatzen nin-tzen alperrik. Eta alperrik, gizakiak, beuden burua bainan askoz

zaharragoa den irripar faltsua ispiluari botatzen jarraitzen zuten. Eta gizon galanteen buru hutsak oraindik hutsagoak eta zulatu-a-gak bihurtzen ziren orrazte bakoitzera. Pozik kaleratu usainez be-teta eta, bat besteari usaitu ere zakur gosetiak bezala. Leloak ba-karrik, egien beharrik gabe eta inolako beldurrik gabe bizi dira. Higuinarniak ditut beuden ibiltze itxuratiak. Bainan inoxente ho-riek pozik bizi dira, gu berriz, bizirik irauten saiatzen gara. Dena dela, hemen, ispilua, itzalean, daude egia eta, egi guztiak ere latiboak badira ere, erlatibotasun horien bila jarraituko dut; parra benetako parra den lekuetan, negarra negar den malkoetan auke-ratu dut izatea.

Denbora gehiegi daramat patioan eserita. Eguzkiak zuzen zu-nearan jotzen nau ea burua kixkaltzen ari zait dagoeneko. Burua kixkaltzen denean txorakeri asko pentsatzen dira, txorakeri asko pentsatzea aspertasun seinale da.

Eguzkiari eta aspertasunari emana nengoela Manex, nere le-hengusua, hurbildu zitzaidan eta nere alboan eseri zen. Eseri be-zala, —gaur dek eguna— esan zuen. Biok ixilik geratu ginen el-karri begiratu gabe. Gorputzak inoiz bainan astunagoak, bizka-rrak hormari inoiz baina josiagoak.

Hainbeste lan eta egitamu ondoren, hainbeste hilabete on-doren, azkenean eguna iritsi zen. Eta egunarekin ihes egiteko gaua. Lurratik ehundaka metrotera dagoen lehio batetik salto egi-tera doan eroa bezala sentitzen nintzen; urduri, bainan bere ero-tasunean libro eta, beharbada, lehenengo aldiz, bere izatearen jaun eta jabe. Segurtasun arraro hori eta ezinegoin bera irakurri nuen Luix, ifiño, eta Joxerraren begiraldetan gu bion aurretik keinu egi-naz pasa zirenean.

Manex eta biok, geldi geldi, elkar ondoan eserita jarraitzen ginen. Ni baino bost ure gehiago zeramaten Manexek pareta haien axolagabatasuna sufritzen, baina inoiz ez zenuen kezkatzen ikusiko. Bere lepoa inorrena baino indartsuagoa altxatzen zen. Betenetan miresten nuen.

Bukaera baten aurrean edo eta askatasunaren aurrean aurkitzen sentimendu berberak inguratzen gaitu: belduraren barnean erromantikoa eta nostalgikoa bihurtzen gara. Denbora baretsu bilatu bultzatzen gara, denbora baretsuak beti lehenaldian geratzen bait dira. Buruko logela txiki bat zabaldu egiten da, eta orduan, aspaldian amets eta oroimen bihurtu ziren irudiak aurkitzen ditugu. Beti bultzatzen gara, beti bultzatuko atsedenaren bila. Eta eguzkia, gure zortearren lekuko, egipzioen zeruko begia izango balitz bezala, parrez begiratzen gaitu. Baina ez dezazula ozeki par egin hor goitik, ez zu, ez inor, ez da nere bizitzaren garaiak izango. Noizbaiten zure bizkarretara igoko naiz orain betetzen duzun behatokitaz betirako jabetzeko, betirako iraungo duen gau batekin urtuko zaitut. Ixil ixilean badatorren gau horren errega izendatuko naiz, eguzki, ilargi, gizaki eta bakardade guztien gainetik azken parra botatzeko. Pailazo izugarri bat bezala zabalduko naiz. Pailasoaren itzalak zeru guztiak ilunduak ditu eta, azken gau horren beldur, nere aho irekiaren parreen, nere hortz zorrotzen didirra ikusiko duzue. Eta goseti egongo naiz seguraski.

Une hartan, inoiz baino gehiago, arnasa beraren partaideak ginen biok, eta bi lepoko buru bat bezala edo lepo bi buru biki bezala, pentsamendu berdinetan galdurik ginen.

—Aitona bizirik balego zer pentsatuko luke gutaz?— galdetu zidan Manexek ixilean bere buruarekin hizketan ariko balitz bezala.

Galderaren oihartzunak latzki laztantzen gintuen. Hutsarte bat eratzen zuen, eta geroxeago hutsarte berak esku batekin Manex hartu zuen eta bestearekin ni hartu ninduen eta idanik pentsatzen ari ginen haurtzaroruntz eramane gintuen. Garai, leku, eta espazio haietan, presondegiak, presoak, bakardadearen pañoak eta gure jokoen parta, beraz, ez ziren existitzen. Eta ez ziren inoiz guregan existituko haurtzarora ebatsi izan ez baligute, baina orain beranduegi da lapurra bilatzeko, gainera berari ere haurtzarora lapurtu diote seguraski. Etxe aurreko zabalduak eusten zituzten kateak orain gure arimako esku muturrak estuki inguratzen dituzte.

Aitonarekin txipiroita eta arraitxikita joaten ginen Manex eta biok. Nola edo ala, aitonek bai arrantzaren bat egiten zuen, guk berriaz askotan ez genuen ezertorke harrapatzen. Baina guri ez zitzaigun batera axola. Arrantzakin edo gabe beti pozik ginen aitona-oren ondoan. Normalki, berak bai aguro asko betetzen zuela saskia, eta gu seguru eta indartsu sentitzen ginen horrelako gizon trebearen ondoan. Zuhaitzik sendoena zen guretzako eta zuhaitz hilezkoak haren enborrari lotuta egin nahi genuen betiko. Gure eskutxoak zabalitzen genizkion eta bere besoenetan desagertzen ginen. Baina itxaso madarikatuak zuhaitz sendoenak ere irentsi egiten ditu, eta enbor indartsuenak belaunikatu erazi ere. Eta orduan, zuhaitzaren zainak inoiz baina guroagoak bihurtzen direnean, negar egiteari benetako zentzua aurkitzen diogu. Eta gure eskutxoak hatzpar bihurtzen dira.

Zuhaitz haren itzalean begiak itxiko nituzke une honetan eta, emeki emeki lokartu, infernu horietatik urrun, ohe orlegi baten gainein. Eta amona kezkatutako dag balikoiti itsasoruntz begira, olatuen artean gure motoraren branka ezin amartatu. Baina beti bultzatzen ginen. Beti, motora amartatu ondoren, txintxorroz irizten ginen plazarraino. Beti plaza gurutzu etxeruntz gindoazela amonaren pozerako. Eta beti bultzatzen ginen. Baina behin aitona ez zen bultzatu. Itsasoa zelati zegoen aitonek bere sabeletik hainbeste arri harapatu zituelako eta bere gainean hainbeste estropada irabazi zituelako. Zelati zegoen eta horregaitik aitona irenstea erabaki zuen.

Baina gu biok bultzatuko gara bai hondarrezko itsaso honen-gandik. Badakit amona ez dagoela alperrikan gure begira, laister han izango gara, badakit.

—Aitona bizirik balego zer pentsatuko luke gutaz?— galdetu zidan berriro oraingoan erantzun zehatz baten bila. Orduan pen-

tsamendu eta oroimenetik baztertu nintzen eta erantzun baliagarri bat emateko prestatu. Ahotik jario erori zitzaizkidan hitzak: —Berak ez zituen bere egunak taberna taberna igaro gehiengutsuenak bezala, desberdina zen, zeezer berezia bazemara barnean eta nola edo hala berezitasun hura zuregan eta neregaren geratu da betirako; gure buruaren jabe izan irakatsi zigan. Pinotxoren zurezko gorputza eta lokarriak erantsi zizkidan txiki txikitatiki, eta zuri ere. Seguraski, orain triste legoke gure egoera ikusterakoan, baina berak inor baino bobe daki inoiz ez dugula aterantz pau-sorik eman, inoiz ez garaia inorren txotxongilo izan, eta eta izango ere. Alde batetik triste, bestetik ulkeror eta zoriontsu bere eskuetatik hegaka ikasi zuten uxoak inoiz kabre bihurtuko ez dire-laren segurtasunean—.

—Gaur gauean!— eta nere albotik urrutiratu zen ezinego gorri gorrian.

Hainbeste denbora itxaron ondoren azken gaua bertan ginen eta ezinezko zen barnean generamane beldurra bat beste-ri eskutatze. Zetazko kable baten gainean zutiturrak gaudenean, gauza guztien gainetik, itatea bera da zabalduka dabilena. Era be-reen ere, lehenengo aldiriz bizirik gaudela dirudi.

Ilunabarrarekin batera ihesketaren ordua bazetorren presa-rik gabe. Bizi arnasa, haize arnasa eta olatuen leherketaren amets eta gogoa. Askatasunaren erotasuna eta negarra. Lortuko ahal dugu? Lortuko ahal izango dugu ito aurretik abere salbatairen oso-tasun eta sakontasunarekin arnasa hartzea? Bizitzaren kaleeta-tik beldurrik gabe gure oinatzak zabalzea? Ala jainkoek bakarrik ahal dituzte eskubide hoiek? Gorputz eta animaren askatasun osoaren gogoz bizi dena bilakera berarengatik loturik dago, ino-lako loturarik jasaten ez duenak berriaz askatasun osoa ez du inoiz ezagutuko inoiz ez bait da bilatzen saiatu. Muga eta paretan bi aldeak gixajoz beteta daude gau eta egunak.

Gure bizitzako azken afaria izango balitz bezala bakoitzak bere moduan otordu hura zeremoni batean bihurtu zuen. Bostak be-netako konfidantza genuen elkarrengan, baina inguruan genituen lagunak beti fidagarriak izan arren, gau hartan Judasen mila aur-pegia ikusten genituen; beldurak izugarriko mesfidantza sor-zen bait du.

Egunerokotasunaren behatz azpian ilargiak berriro aguzkia zauritua lagatu zuen. Bat garaiak eta disdiratzen agertzen zen bi-tartearen, beste lurperatutik geratzen zen, lurperatutik baina prest bihar goizean ebatondo berri batekin guri esnatzeko. Baina aldi honetan, eguzkiaren esnatze berri eta zahar hori gertatzerako, gu urrun egongo ginen.

Ordua iritsi zen. Hamabi hamabitan Manex eta Iñigok lurpe-bidea desestali ondoren, bertan geldu ziren. Beuden atetik Luix eta Joxerra abiatu ziren, eta azkenik, ni. Ihesbedieren sarrera bar-nealdetik itxi nuen eta gero bizkarraren eman aho beldurgari eta mai-tagari hari. Gure gorputzak justu justuan kabitzen ziren lurpebi-ean. Narratzaka gindoazelarik gorputzadararik mugitzea izuga-ritziko lana suposatzen zuen. Hala ere, ez genuen inoiz gure marta-xa gelditu, gerdialdi bat bakarra bertan geratzeko arriskua bait zen.

Nekezke lurazpiko oztokapo gainditu genituen. Lamordu hura igaro ondoren gartzelako hormetatik ehu bat metrotara altxa-tzen zen hondarmino baten atzean elkartu ginen bostak. Baina gu hara iritsi berehala Judasek hitz egin zuen eta presondegioko sirena gure belarri eta arimak zulatu nahiaren oihuka hasi zen. In-pernukiti infernura zahoian daidat barukaezin hura. Etsi, etsian, han-kak hegaka ikasi nahiaren mugitzen hasi ziren, baina korritze be-sterik ez genuen lortzen. Lurrari josiak egongo gara beti. Estualdi hartan indar guztiz korritzea ez zen nahikoa izan; aidea soinu ozen eta lehor bat entzun zen eta halabeharra Manexen bizkarre-na lehertu zen. Eta ni bera baina hilzorikogoa sentitu nintzen une hartan. Buruaren atzaldiko begiekin, gizon zahartu baten irudia itsaso gainean erortzen ikusi genuen biok. —EZ, EZ!— oihu egin nuen alperrik idarrik gabe geratzen nintzen bezala. Laisterketa gelditu egin nuen beste hiruak gorputza eta aurpegia desitxura-tuarekin, itxiturki, korrikari oraindik gogorrago ekiten zioten bi-tartearen. Hondar gainean geratzen zen gorputzaren bota nintzen.

Aurpegia hondarrean sarturik zuen eta enberrari buelta eman nahian zebilela konturatu nintzen. Bira hartan lagundu nion. Aurpegia zurearen pare pare geratu zitzaion. Orduan, besotik heldu zidan esanaz: —Orain lasai nago, orain lasai desagertuko naiz bizi izan dudun bezala bukatzen bait dut: munduari eta zuerari aurpegia emanaz, gizonei eta, neri ere, aurpegia erakutsiz. Orain, itsaso gainean etzanda nago lokartzeko eta jaiotzeko prest. Aitona ere horrela geratu zen, goruntz begira bizi izan zen bezala, eta zu eta ni beti goruntz joko dugu, inolako lotsarik gabe, gure izatearen askatasunaren bila. Bera joan zen bezala ni ere libre banoa. Negar, edo eta apar egiterakoen, ez ezazula inoiz aurpegia eskuez estali, ez zaitzez inoiz zure barne berean atzerriaren. Lais-ter aitona eta biok elkar iritsiko garela esan amonari, motorraren barnean hegaka, branka inoiz bainan indartsuagooa bidea irekitzen, ttapikua zabal zabalik eta otarrira txipiroiez eta mila kolorezko arrai txikiak bete beteta. Jantzi beltza erantzi iezaiozu. Beti bueltatuko bait gera. Beti bueltatuko gera. Beti egurre izatearen egierekin topatuko gara.

Arnasa gelditu zitzaion, bainan ez zituen begi itxi. Iripir bat marratza geratu zen bere aurpegian barne pakea adierazten. Ume bat sehaskan bezala, gorputza zabalik zuen; gizonen lege eta toleskeriengan par eta pixa egiten ari den umea.

Tiro berri bat belarri ondolik pasa zitzaion eta korrikari ekin nion Manexek pakean lokartzen zuen bitartean. Ume hartan haize ikaragarri bat altza zen iparraldetik; natura nere salbatzailea bihurtu zen. Behin betiko natura nere alde zegoen. Haizearuntz jo nuen begi itxiek. Ez, ez nauzeu inoiz harrapatuko madarikatuak!, inola ere ez! zuek hala uste arren nere lehengusua inoiz harrapatu ez duzen bezala.

Ez zegoen bi metrotara ikusterik eta nere oinatzak haizeak ezabatzen zituen. Ilbilgailurik ezin zuen mugitu ere horrelako giro batean. Nere bila zetozenak berehala atzean desagertu ziren. Gaua hotza zen, hotza benetan, baina nere barneko berotasunak hankak eta besoak eta birika lanean mantentzen zituen. Gau hartan izozte batek ere ez zuen gizon-makina hura geldituko. Ametsen fabrikari askatasunak amasa estua hartzen zuen poro gutxieta, eta presio osoz, ke eta beldur guztiak bota denbora berean.

Aide errearen goxotasun sentitu nuen azalean. Hondarrez ia oso osorik estalia nengoen esnatu nintzenean. Hezur eta giharre guztiak mindak nituen eta, zehozker gehiago ere. Ume batez azken gauean gertatutako guztiak pentsatzen geratu nintzen. Basamortu erdian bakarrik aurkitzea amets bat zen ala ez galdetzen nion behin eta berriro nere buruari. Baina inguratzen ninduen guztia egiazkoa zen, inguratzen ninduen ameskaitza egiazko zen, ameskaitzen errege eta bufoia egiazkoa zen bezala. Bai, basamortuaren erdian nengoen, bakarrik, bakardadearen erdian edo eta askatasunaren erdian. Nork daki zeren erdian, espazioa, egoerak eta sentimenduak puntu bat eta berean elkartzen direnean. Benetan bakarrik aurkitzen garenean inoiz ez gaude itsaso edo basamortuaren ertz batean. Erdi erdian gauekela konturatzaren gara bakardadearen erdi erdian, hondarrez, uhinez, eta ozertzez inguratuta. Beti erdian, beti barnearen barnean gaurean semeak bezala.

Goizalde berri hartan, ebatondo berri hartan, iparralderuntz jo nuen berriro. Lagunen zortezak pentsatu nuen, eta gartzelan lagatoka hilaibetaz ere. Hilabete gehiagi abere kailaratuen erreinu. Abereak gatzibaldian maltzurak eta mendekitiak bihurtzen dira, bihurtzen gara. Denbora gehiagi luma ordoituen atzian ahaztutako abesti mila txio egin nahian. Zergaitik bukatuko ote dain hain aguro haurtzaroko ametsak? Gure erantsi erazi izenditsi gaitza motzak eta betirako luzez behartu? Zein mamuk irekisi dit du haurtxo guztiak irazpen astisut batean gizonak eta emakumeak sortzeko? Baina bakardadeari beldur diozue, eta mamuaren babes allenagarria aukeratu duzue jeditzenaren bihotzean, benetako ozerearen erdian, salbo egoteko. Betikara batean beranduiegi egin zaizue. Zuen mamuak eta multzo geuztiak ez dute lekuker nere bizitzan. Botikara bakoitzak oraindik denbora badudala esaten dit. Oraindik denbora gelditzen bada haurtzaroko ametsa guztiak ez gaude galduek.

Ilbilaldiak aurrera jarraitzen zuen. Oinak deseginak eduki arren, ihesa lortzen ari nintzela ikusteak min eta neke guztiak gaintzeko indarra ematen zidan. Tarteka, non edo non, oasiren batekin topatzen nintzen eta bertan goseak eta egarriak asetu ondoren atsedean merezi bat ematen nion gorputzari. Gauen eta egunen kontua galdua nuen.

Herria gero eta gertugoa zegoa sumatzen nuen. Hotzak eta beroak asko beheratu ziren. Haizea ez zen gehiago indartsu altxatu. Baina herria hurbiltzen ari nintzen bezala beldur berri bat nitzat gaintzen zihoin. Nola aurkituko nuen dena?, nola aurkituko nintzen ni berriro mundu horren barruan? Horrek kezkatzen ninduen gauza guztien gainetik. Herria eta herriko biztanleak orain dela bi urte eta orain dela ehun urte bezala aurkitzeko beldurra nuen. Presondegiak ezagutu aurretik herria eta nere arteko harremana nolakoa izan zen gogoratzen hasi nintzen. Azken klasea eta hurrengoaren arteko jolastordu hartan, errakuntza batez, eskola-ko patioan ordez herriko kaleetan lehenengo aldia nola aurkitu nintzen gogoratzen hasi nintzen. Berehala, eta konturatu gabe, kaleetako etxetiar batean bihurtu nintzen, eta denok bezala, nere bizitza berarekin hasi nintzen alokairua ordaintzen. Prezioa, beharbada, garestiegia bazen ere, aguro asko ikasi nuen ez zegoela nere identitatea aurkitzeko beste biderik. Eta erakuslehiak luzaro begiratu nituen, baina nere buruaren balioa ez zegoen hain isladatua; ispiluz erratzen jarraitu nuen behin eta berriro. Garai hartan gauza guztiak gehiagi jankitzen zidaten, oso sentibera nintzen. Sentikortasuna poila den zerbait iruditut zait beti, kualitate bat akats bat baino gehiago, baina askotan, eta neri gertatu zitzaion bezala, sentikortasuna, kanpoko inpresioak jasotzeko modu hori, pertsonen ekimenak eta erantzunak hartatu eta hesitzen dit. Beraz, nola jokatuz asko pentsatzen nuen, gutxi jokatzen nuela pentsatzen ari bait nintzen, eta ondoren, zergaitik jokatuz izan ez nuen pentsatzen nuen; gupil zoro batean galtzen nintzen. Espaloi gaintean, lekutasun gabeko eskola horren unkitzeaz alikatzen nindoa bezala, gizaki, pertsona, eta abere bezala eboluziorik adierazten. Egunerokotasunaren istorioa ikasi nahi nuen zuzenean liburutako erregeak eta datak aldatu batera baztertuz. Baina nere herriaren eta nere arbasoen benetako historia ez nuen baztertu nahi izan. Habi txiki bat egin nuen nere barnean eta antzinatik zetozkidan bihotza eta egia bertan jaso eta zaindu nituen. Orainaldia bizi nuen baina, era berean, ezin nituen egiazko iraganaldi baten errainak ukatu. Eta gero, oraindik ez dakit nola, pekatari izendatu zidaten eta gartzelaratu ninduten pekatari arrunt baten erara. Baina norbait pekatari izendatzeko pakea bera bezain erlatiboa da. Gainera, nere ekintzak erlatibotatu horretatik ere kanpo geratzen direla badakit, nik ez bait dut inoiz nere buruari uko egin eta, pekaturik badago, norberari uko egitea da pekatu bakarra.

Eta pentsamendu eta denbora galtze guzti horien gainetik oraindik germaniarren eta inorren hegazkinak ikusten ditut hegaitza. Baina ez arduratu aitona, gurutze itxuraren geratzen diren itzal zabal horien aspian zure uxuen hegan egitea betierekoagoa izango da. Zeruak aukeratzeko eta hodeiak bartzetaren irakatsi bati zenigun. "Gernika"n zure aurpegia ikusten dudanean nire begirada bakarrekin burnizko hegala eta buru guztiak zulatzeko ahalmena bati bizirik izango dudala sentitzen dut bihotz bihotzean. Zure aurpegi eta minak betirako gure giza-tearen isplu bezala geratuko ote diren da nire beldur bakarra. Baina ez zaitzela gehiegirik arduratu, gure izatearen museora oraindik etortzeko dauden koadro eta ispluak zeharo desberdinak izango direla agintzen dila agintzen dizut. Aluzinapenak, oroimenak edo oraingo egia dira buru barnean kiskaltzen ari ditudan eta kiskaltzen ari nauten hainbeste eta hainbeste imajina, hainbeste gogo...

Hainbeste gogo eta oraindik gehiago gure gatzaroren biztanle iraunkorrak bihurtu ziren urteak iraua zuten ngoko hartan. Eta neguak lepotik lotuta berarekin gindarmatzen bera seme alabak izango bagina bezala. Aguro kontratu gienien bai, edozein atariaren atepenean, bera seme alabak besterik ez ginela. Batzuk, gehienak, abandonatzea erabaki zuten, bere aginteari inoiz ezetz ez egatea. Azala grisa zuten aldid izuki nituenen eta beuden berriketa errepikatuen zeharo aspergarriak eta higuigarriak ziren.

Berdin berdintxo aurkituko ditudala badakit, edo beharbada okerrago, grisago, ilunago. Baina haien pot egiten baino arazo garrantzitsuagoak bazeudela kontraturatu nintzen, benetako buruhausteak, lagun batzuk, banan bana, betirako urrutiratu zirenean. Ez zegoen motiborik, inork ez zuen azalpenik utzi, eta gure ondortik eraman zituzten. Negar ugari guren inguruan ikusi nuenen. Geroxeago, lehenagusearen urteak gartzelari zenbait nioten poliki poliki, eta halako batean, negua nere eskutian lehertu izan balitz bezala, ni ere preso aurkitu nintzen bere ondoan. Eguzkiaren azpian biok itzal bat bakarra eratzen genuen. Tantara, tantara, gaizki itxita geratu den iturriaren antzera, bakardadea izerditzin, urtuzten nindoan izozki bat bestearen ahoan bezala. Eta gau bakartzaren eskua mukukatzin nuen emeki, eta Nikoren espainier deiazok lokartu gaueru bere abestia, nere ametsen zaindari ziren hitzak, entzuten nuen bitartean: —Atea itxitsen badezu gaua betirako iraua lezake, utzi ezazu eguzkia kanpoan diskiratzin eta agurtu egundainoa—.

Baina nik aterik itxitzin ez banuen ere, esnatzerakoan ate guztiak idanik itxita zeudela ikusten nuen behin eta berriro: gauak betirako irauten zuten.

Hondar gainean etzanda nengoen. Ez dakit nekez noiz erori nintzen, edo zenbat kilometro egin nituen edo zenbat orduraz egin nintzen etzanda ametsetan eta oroimenetan galdus.

Bainan begiak ireki bezain azkar galdara eta neurri guzti horietaz ahaztu nintzen; nere aurrean, azkenean, herriaren silueta altxatzen zen urrutian nere gorputza besarkatzeko prest zegoen arbaso erraldoi baten antzera. Zutitu, gaineko hondarra eta hautsa guztiak astindu, eta aurreruntz jo nuen. Helmuga gero eta hurbilago zegoen. Nere pauso bakoitza herna handitzen zihola zidudien. Baina hurbiltzen nindoan bezala zera goibeltzen zihola kontraturatu nintzen. Berehala, aide astun baten barruan aurkitu nintzen. Herria laino itsusi baten barruan finkaturik zegoen. Arnasa hartzen nekagarria bazen ere, penagarriagoa zen hutsune ilun haren tristura tsakorra. Lehenengo espaloiera istea lortu nuenen bertan geratu nintzen eta, nere ingurua geldu geldian begiratu nuen. Bai, hori barnean nengoen azkenean, baina hura ez zen nere herria, ni lagatutako eta amestutako herria. Eskenatoki beldurgarri hartan ikusten ari nintzena ezin nuen sinetsi. Ez, ezi ez dut sinetsin! Ez dut sintsi nahi! Baina beranduegi zen begiak itxitzeko... Kaleko gizaki guztiak berdinak ziren! Begirada berdina, ile eta aurpegi berbera, gorputza berdina, irudi eta itzala berdina, eta batez ere, tristura bera eta bakarra adierazten zuten denok. Pertsona guztiak bat bera ziren, eta pertsona bat bakarren itxura ezin nuen jasan. Lagunak bilatzen saiatu nintzen ere bat bezala baina, alperrik izan zen. Amonaren balikoio atea eta leihoak hertsirik zeuden. Ez nuen negar egiteko indarrik. Ezin dut inor aurkitu, ezin dut inor inorengandik bereiztu. Mamua era bat

zuetaz jabetu da, are gehiago, mamua bera zuek zarete. Zergatik buru bat bakarra asatzea eta gizaki gaitzale bat bakarra izatea erabaki duzue? Milaka gaitzale beldurti eta mamu bat bakarra.

Inork ez zuen ahokirik ireki, inork ez zituen nere galdara eta oihuak erantzun. Beranduegi iritsi nintzen nerea izan zen herria. Zein parregarriak zareten. Zein parregarria naizen. Zuek al zarete txotxongilo bihurtu zaretenak ala, ni izan nahi beti txotxongilo bakarra. Orain bai benetan bakarrik lagatzen nautzela, baina ez zaitzela inolaz arduratu ez, une honetan kontraturatzen bait naiz inoiz ez dudala inorren beharrik izan. Hainbeste denbora zuetaz pentsatzen, zuen ondoan, zuengandik urrun. Hainbeste denbora nitaz pentsatzen, zuen ondoan, nerengandik urrun. Denbora alperrik galtzea besterik ez da izan guzti hori. Egia esateko, aitona, Manex eta motorraren beharrik besterik ez dut izan bizi guztian. Baina gaurkoan zein urrun geratzen den haurtzarora. Zein urrun nahiaik eta ametsak. Kontrako zuloatik sartu zitzaizgun goxoki batenik betirako ingainatu gintuzten. Betirako jakera minkaitz batenik geratu gara: errealitate.

Kale eta gizaki grisa haietatik alde egitea erabaki nuen. Nere herrian ez zen ezer egitekorik geratzen. Ihes egitea zen, berriro, nere iterea bakarra. Gartzela berri bat, ihesketa zaharra. Ibiltzeari ekin nion. Ez nituen lau pausu eman nerengandik metro pare batetara zegoen gizaki grisa haietako bat lurrera erori zenean. Harria harriaren kontra elkar jotzen oihartzun lehor bat geratzen da. Aurpegia espaloieraren gainean zuela, begiak itxi zituen. Beregan nindoala nire ondoan beste bat erori zen eta, aurrekoa bezala, bere izatea eskutatu nahien buruz bera lurrari jositia geratu zen. Bat bestearen atzetik lurrera erortzen jarraitu zuten. Harrituta eta izututa nengoen. Denok hilzorian zeuden eta inork ez zuen aurpegi goruntz zabal zabalkin lagatzen. Beuden bihurtumodut damutzen zirela zidudien. Une hartan bi pertsonatzat gogoratu nintzen eta, batez ere, haietako baten azken hitzetaz: —beti bueltatuko gara. Beti gure izatearen egiarekin topatuko gara—.

Hitzak egi ukigarri bihurtzeko esperantaz, handik alde egin nuen. Harritzko gorputz hotzak lurrean etzanda loarkatuta geratzen ziren. Beharbada, noizbait, nonnahi, ispluaren bestaldean zer dagoen ulerztean eta ikasteen, bakoitza bera basamotuko presondegia bisitatzea ausartzen, denok gaueru Nikoren hitzen muxua eta beldurra sentitzen, orduan beharbada bai, askatasunari eta arnasa hartzeri benetako zentzua emateko gai izango gara.

Pentsamenduak eta gogetak, bultzak, herriko plaza gurutzen lagundu ninduten. Gero txintxorroak motorraroine eraman ninduen, eta motorrak itsaso barneraino. Itsasoaren erdi erdian motora gelditu nuen. Haizea eta itsaso beraren babesean utzi nuen nere zortea. Apauegi eta beste tresnen artean txoko bat egin ondoren bertan etzanda geratu nintzen. Aurpegia goruntz begira eta begiak parez pare irekiak. Luzaro egin nintzen horrela. Ilunabarrekin ilargia agertu zen eta ilargiarekin kontaezinez ziren milaka dantzari dizdiratsuak. Dantza ilki haren dantzari bihurtu nahi nuen ni ere, dantzari fina eta trebea, baina dagoeneko oso nekata nengoen izari bihurtzeko. Dantza ilxiaren begirale bakarra loarkatzen ari zen gaua balantzak jarraitzen zuten bitartean. Eta balantzaren bihotzean mota guztiko pentsamendu eta oroimenak nahastu ziren. Azkenean, eta zeharo lotan geratu aurretik, behin Manexek elkarnizkea batean esan zizkidien hitz eta gogeta batzu bururatu zitzaizkidan: —...hori ez zeniko gerezako ezta berunezko bota luzeak ipiniz. Bai, aitona horrelakoa ziokeen, zomorro hori odolaren zeraman. Oraindik gure artean egongo balitz, nere buruan izugarritzko proiektua dudala esango nioke. Eta proiektua, itsasora ibiltzeko sonara berezi bat asmatzea da, baina, ez arraizentzat baizik eta, itsasneskak biltzeko. Arrantzaletzat oso aspergerria egiten bait da egunero arrain artean ibiltzea, eta sonara berri honekin itsasneska lirainak aurkituko lituzkete behintzat begiak alaitzeko. Ez al da izugarritzko inbentzioa?—.

Eta neri ere, barne pakea adieraziz, irripak bat marraztua geratu zitzaidan aurpegian. Urne bat sehaskan bezala, gorputza zabalkin nuen; gizonen lege eta toleskeriengan par eta paxa egiten ari zen uma.

ERROTAKO GIRIXIAN

— Nondik hik hainbeste diru?
 — Bizikleta azpian irabazia, to!
 (Fernando ALZARi, eskerrak emanez)

• • •

Jaizkibel, arruntean hartua, haitz gibel bada beti itsasur hon-
 darentzat, ile harro zuriko kopeta da, maiz, Jaizubia berdean
 oinezko garenontzat; bi bular lerdin, aldiz, arrainuntzietan arra-
 tsero barratik kaizaharrera eginahalka heldu direnontzat; pasabi-
 de maldatsu, arrisku gordez bete, baten batzurentzat garai
 batean...

Guadalupeko Amaren elizorma gorrien atzeko kantina zuriak
 hizketan baleki...!

— Goizeko hirurak aldera, hortxe, egon behar omen diagu
 errotako kala girixian.

— Eguraldi zikina gaurkoa lanean aritzeko; hau denboralia!

— Enpromari...! Heldu denian itxeki behar, etzegok hemen...

Hiru gizonetako ari ziren blagan kantineko zokoan, arraultze
 pare bat eta patata prejitu mordo, batere presarik gabe, jaten.
 Bat, gaztean sendoa, mahai luzeari aurrezka, iskinean jarria; lei-
 hoan kontrakoa piska bat zaharragoa, agian, iharra bera inon iha-
 rrik bada eta gorra endemas, baina ez aditzen ez duen horietako;
 honen aurrez-aurre gazteago bat, hiruretan dotoreena, es-
 kolan ere luzeen ibilia.

Hirurak ere gosea fuerte izaki eta ederki ariki.

— Alemanak Hendaitik fan zittuenetik banila puta hori bes-
 terik ez diagu karriatzeko... — beti bezala jenio biziz, Pako doto-
 reak, ur trago bat eginez.

Ardo botela majo dantzatzen zuten bitartean beste bi solas-
 kideek. Platerakoa garbitua zuten iadanik hirurak ere eta gazta
 zahar bati autsikika hasiak ziren une hartan.

— Tipula burua, hi...! Aldrebasa duk, noski — Bottika izeneko
 gorrak —, burni luzea zamak egina ekartzeko, baina eman ziguk
 etekin onik urte para bat honetan, alajainkoi!

— Adizia... — ertzeko sendoenak, Fernandok —. Lehenguan
 Amuteko Juliani gertatua jakin dia...?!

— Gizon hori kalero xelebre... — baleki bezala Bottikak, xagu
 begi biak harribitxirik bitxiene baino ere bixiago.

— Begira: gabarra hondarrez gainezka Amute aldera eramaki
 zuela, Alamedako aduana kantale-kantalian ez zaio, ba, horidar
 pilaren barrutik despertadore bat edo ttirin eta ttirinka hasten!
 Norbait norbaitek erabilia ziken ezjakinean eta hara estutasun la-
 rrian jarri gure Julian akettua...! loi-loiez libratu omen huken.

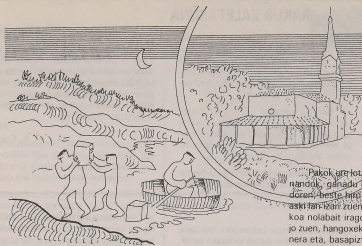
— Asto zakila...! Jostailuak zirelakoan, agian, bera ibiliko zu-
 ken hori jira honi eta ikutu hari — jarraitu zuen Fernandok, zigarro
 zimur bat sutuz —. Kontuak kontu, gaur guk kafia irago behar dia-
 gu lau puskatan eta almendra beste bitan, beraz...

— Mugaz handikoek ere gabonetan nahi izango ditek ospa-
 kizun gonoxor... bilabak! — Bottikak, umoretsu.

— Haiek nor badire, bai gu ere. Lapak guretzako, ala? Karga-
 mendu ona heldu omen duk oraingoan: txanpana dexente, mo-
 tore pieza baliotsuak eta bizikletaren bat edo...

— Ez gaitezen egin gabeko lanaz poztu — Pakok, zuhur — eta
 ez mozkortu ere ikusi ez dugun edari bikainez. Kuadrilako beste
 lagunetan inork ez al du faltsiki egingo, eta hik, Bottika, hartak
 jartzea ez ahaztu, gero...!

— Hortan ez beldurrik izan, motel — gorrak, ezaipin artean hi-
 tzak jatzen zituelarik tolenen zalapartaz —; bidegurutzetik betti, hiru
 puntutan jarriko dizkiait hariak eta aise atzamango diat inor ibilia
 bada. Matuxa ere eramango diat, badaezpadan, beti bezala...

Pakok ere lotan eman zuen arratsalde oso berandu arte. Fer-
nandok, ganadu jatenak egin eta eiaokak denak gobernatu on-
doren, beste hiru baserri jakinetako gizasmeri abixua pasatzen
aski-tan-kan ziren. Bottika gorra, berriz, ilunabar goiztarra arte-
koa nolabait irago eta gero, Guadalupeko fuerte kontratik betti
jo zuen, hangoxeko gurutz batean bidea hirutan sakabanatzen de-
nera eta, basapiztien gisara mugituz, hiru bidexior puntutan ha-
riak teink ezarri zituen ote sustraitik garo ipurdia, nortanahi ira-
gota ere eten zedineko moduan.

Arratsak ez zuen onik ekarri giroan, hezeak bustiago bait zi-
ren, haize erauntsiak harroago eta ere itzalago itsasoaren marruak
eta mendiko hotsak.

Gauerd ingurua pasatuxe zenean, sei gizon isil faki ziren ile-
ran "Guztiz" etik ezkerretara betti, bidexiorreko hondarriak eta
lokatz putzuak ikutu ere gabe ahalbait, inolako jarraitzailek ez
zutelakoan lasai.

—Erentzin eta Portomoko-ko koarteletan ez diat ezer berri-
riki somatu... Babu osti hoiek lotan egongottuk eta hala hobe! —
pentsatzen zuen lerroan erdian zihon lagun berriak.

—Nere hari azpitatik —Bottika gorra berekiko— erbiak ira-
gokottuk, onian, ez ordea txerri biseradunik... Arraioak ez
badittu...!!

(Hortan lajako ditugu sei mutilak beuden lanak
pakean egin ditzaten, inoren trabarik gabe.
Hurrengo HONDARRIBIA alean jakingo ditugu
San Andres goizalbako kontuak "errotako girixian")

Jesumari Mendizabal
1987ko azaroan

—Giroak txarragora egiten badik, dena dela, ez dittuk kara-
bineruak asko aterako Portomokotik eta oraindik gutxiago be-
ttiagoko harpeetatik. Porsiakaso, ordea, hobe legera ibiltzea. Hai-
zan... —hurrena barru aldera jiratuz— Ekatzan gure "dolorosa"
zorionekoa, itxera ere agertu beharko diagu eta...

—Ez diat nik gaur xabia beharrik lokartu eta ametsetan has-
teko, bart ere ez bait diat goizalbara arteko pakerik izanketu.

Zortzina peseta ordaindu etxeko alabari —"makalako neska
duk, gainera"—, ate ondoan txamarak jantzi eta irtetzerakoan,
emakumeak ere zertxoait esan egin behar, ba, eta:

—Zer...? Ona al zegoen?

—Ez zuen jotzen... —esanda utzi zuen Pakok.

—Jo zak iriñana, hi...! —neskak haserri plantan, berriro ontzi
garbitzeki ekin.

1947ko San Andrés bezperako eguerdi irian zeruak eta lu-
rak dena gris; usok eta antzarak denak iragoak mendietan barna.

Kantinen aurreko sei platanondoak muxkilduak, elizaren
atzeko zabalidan akaziak antarrutsik; bazter batean kainabera idu-
riko adaxkak jantzi-jantziak dantzan eta dulundan itsaldeko hai-
ze paiakeuz. Beherago, untzez bildutako zuhaitz banakak hotzez
bezala. Gorostiak tarteka, bizi-bizirik, berde gorrian txoil konten.
Jaizkibil malezak pagoz eta gaztain hutsez josiak.

Orbela gorri bazterretan; murkoetan garo heze abailduak az-
keneko marroi eskaxez; sasiak aldizka berde-ilun, txori bakanen
bat ager-gordeka, denbora nolabait betez edo estraperlo bila hu-
raxe ere, nonbait.

Mendiaren alde batera, itsasoa, lainoek jana oso motz urdin
zurian more, egon behararen geldian apartsu han-hemen; bes-
tera, bailara estu luzea: San Martzial azpian, Jaizubiatic Hendaiako
porturaino (etxe, auzo eta belardi), begien bistan hits-argi; Larun
eta Ayako Harriak, aldiz, inon ez, laino sapaiek irentsiak...

Guziak ere, haize hezearen usain hutsala. Tirritatik, lo.

KULTURA

IRAKUR ZALETASUNA

Urte bukaera honetan ondorio batzu eta analisi txiki bat egiteko datu batzuekin kontatzen dugu. Urtean zehar euskal irakurketen porzentaia % 14,36 izan da. Hondarribia gehienbat hiri euskalduna dela, kontutan harturik, porzentaia hau oso baxua dela adierazi dezakegu. Eta egoera honen arrazoi nagusiak bi hauek dira:

Analfabetismoa. Huelduen artean analfabetoak edo euskaraz irakurtzeko eta idazteko traba asko izaten dituztenak, gehienak dira eta gainera erdaraz irakurtzen eta idazteaz errezagoa izaten zaie.

Euskal Herrian irakurtzeko dagoen ohitura oso urria dela, esan dezakegu, Europako beste herrietan dauden porzentaiekin konparatuz. Oztipo hau gairak irakurtzeko telebista eta ikus-entzumenezko medioen konpetentzia oso gogorra da.

Badugu garrantzi gutxiagoko beste faktore bat ere. Euskal irakurleagoak nahi dituen libururik erosi egiten dute eta horregatik normalki ez dago liburu hauek liburutegietan eskuratzeko ohiturarik.

Faktore hauek Hondarribikoak bereizi ki ez direla kontutan hartuz, Euskal Herri-

ko herri eta hiri gehienei dagozkiela, jakin arazten dugu. Epe motz baterako irtenbidea ez da erraz ikusten. Ekimen pertsonalak eta tokikoak hartu arren arazoa ez da betirako konpunduko, baina, hala ere, ez da areago joango. Dena dela euskeraz irakurtzen saiatu behar da, pena merezi duela benetan sinisten dut.

K. Guevara

Aurtengo udazkenean Eskifaia ez da gelditu. Aipatzeko dira emandako kontzertuak (Donostian, Pasai, San Pedron, Hondarribian) eta Tolosako XIX Nazioarte-

ko Abestaldeentzat Lehiaketan San Ignacio abesbatzarekin batera lortutako sariak. Lehiaketa hau Tolosako Leidor antzokian Urriaren 25tik Azaroaren 8 bitarte ospatu da. Lehiaketa honetara Eskifaia ez da bakarrik agertu Donostiako San Ignacio abesbatzarekin batera baizik eta ohituta ez dauden antolamendu batez gainera. Honela, bi abesbatzek bi abesbatza berri sortu zituzten, bata gizonak osatutakoa eta bestea emakumeak osatutakoa. Bi taldeek ahots berdinaren sailean parte hartu dute eta sariak honela gelditu dira banatuak:

— Polifonia eta folklore saileko bi lehenengo sariak emakumeen taldeak eskuratu ditu Javier Bustoren zuzendaritzapean.

— Polifonia eta folklore sailean bi bigarren sariak gizon taldeak eskuratu ditu Jose Antonio Sainz Alfaren zuzendaritzapean.

— Polifonia saileko hirugarren saria eman gabe geratzea erabaki zen eta folkloreako hirugarren saria Tolosako Eresoina abesbatzatz jaso zuen.

Maribi Mariskal

EUSKAL HERRIKO PERRETIXIKUAK

Nahiz eta aldizkari hau argitaratu orduko janari klase honen garaia edo sasoi pasatuxea egon, interesgarria iduritzen zait gure inguruan hainbat jenderentzat udazkeneko kirola izatera bihurtu den perretxi-ku bilatzeko hontaz zertxobait esatea.

Gerota jende gehiago biltzen da beraien bila, gerota jende gehiagok ezagutzen ditu zein diren txarrak eta zein diren onak, halere, pozintsuak biltzeko arriskua hortxe dago. Nolanahi ere, gaia hontan adituek diotenez, baso eta oihan bazterretan, edozein eratako perretxi-ku-mota desberdin azaldu daitezkeela urtaro honetan diote, hau da, arizti, pagadi eta zuhaitz gehienak oso lur onak dira janari edo lurraren fruitu mota hauentzako. Hiru mila perretxi-ku-mota

differente ezagutzen dira. ¡Ez da gutxi alafedel! Izan ere, behin uda iritxi ez gero edo batez er Abuztuko hilea, ilargi aldaiketarekin eta ezetasun aproposarekin tokatuz geroztik, garai hortan hasi eta ia neguan sartu arte izaten dira tipo batekoak ez bada besteak. Dena den, gehientxuok ezagutzen ditugunak eta ondorioz biltzen saiatzen garenak, ontoak, gibel urdinak, ziza horiak, txanpinonak eta gutti gehiago dira...

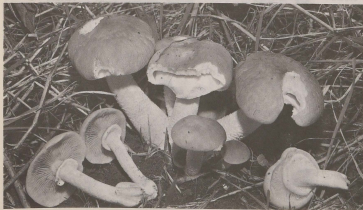
Edozein gisatan, badirudi izardi patetan bildutako janari hau, behar bezala dastatzeko, berek berez daukaten gustoa atertzeko, ez omen zaie ezer erantsi behar prestatzeko orduan, alegia, ez perejilik eta ez baratxuririk ere, zaporea kendu egiten

omen diete eta.

Elkadura aldetik berriz, ez duela balore gehiegirik dirudi, horrela, kilo bat haragirik konparatuz, (nahi konpareketak sekula ez berdinak izan) zazpi kilo perretxi-ku behar direla diote, hau da, perretxi-kuak eta orohar ontoak ere, %90a ura omen da, %4a azukrea eta %5a proteina gutxi gorabehera. Ez omen du koiperen arastorik ere eta beraz gizentzeko beldurrik gabe jateko modukoak.

Biltzerakoan, eskuak ebakitzea komeni dela diote, eta ez aitzotz edo labainez — orain artean besterik entzun baldin badugu ere — eta behin eskuartearen dituzuean ez omen dira zuritu behar ez eta ere uretan eduki zeren eta zaporea galtzen bait du te bestela. Su txikiari, ezti-ezti egiten dira lehorte ez daitezten. Bada ezpada entsaladana, gordinik, ez jatea gomendatzen dute.

Orain bitartean deskribatutako guztien gainera eta gaur egungo aurrerapenak direla-ta, izoztu edo kongelatu ditzakegu. Batez ere, ontoak. Gutxienez bi erataria egin daitezke. Bata, pixka bat egin ondoren, ontzi apropos batean sartu eta ederi egoten omen dira denboraldi koskor batean. Bestetik, ondo-ondo garbituta gero, urik erabili gabe, 95-98 gradutako ur berrotan eduki bi minutu t'erdiz, handik limoizumodun ur freskora pasa. Behin hoztutaxeak direnean, xukatu eta izozgailuan sartu, banaka banaka, bata bestea ukitu gabe, ordu bete baino lehenago izoztuak egongo dira. Zelofan edota zilar-paperetan inguri bildu eta gorde. Handik eta sei hilabeteren buruan edo, ontzietan kontuak ahaztutaxeak daudenean, atera itzazu, ikusiko duzu zeinen goxoak egongo diren...

EZKONTZAK

IRAILA

- 19: Carlos Salaberia Ugartermendia. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Lucia Carcedo Carrasco. Irunen jaio eta bertan bizi dena.

URRIA

- 3: Enrique-Helmut Holke Almazan. Donostian jaio ta bertan bizi dena eta Beatriz Ibarburu Aldama. Donostian jaio eta Hondarrribian bizi dena.
- 10: Juan Jose Zumeta Vela. Madrilan jaio eta Irunen bizi dena eta Mª Lourdes Olabera Canoura. Donostian jaio eta Hondarrribian bizi dena.
- 10: Jose Iridoi Igos. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Maria Josefa Eskudero Taberna. Arantzian jaio eta Goizuetan bizi dena.
- 17: Jose Antonio Silvo Etxebeste. Donostian jaio eta Hondarrribian bizi dena Maria Sagrario Igos Frantxes. Iruñean jaio eta Irunen bizi dena.
- 19: Juan Jose Gonzalez Sorroa. Hondarrribian jaio eta Irunen bizi dena eta Miren Lourdes Lopez Zubeldia. Donostian jaio eta Hondarrribian bizi dena.
- 31: Francisco Jabier Sagarzazu Altuna. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena Rosa Mª Larrauri Sorzabalbere. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena.
- 31: Fernando Amunarriz Marin. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Maria Rosario Rodriguez Gil. Caceresen jaio eta Irunen bizi dena.

AZAROA

- 7: Apolinar Agirre Alkain. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Maria Luisa Urtizberea Laruskain. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena.
- 14: Luis Mª Bratos Gomez. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Mª Jose Olasagasti Esponda. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena.
- 14: Rafael Aragon del Rio. Segovian jaio eta Hondarrribian bizi dena eta Mª Aranzazu Fernandez Irastorza. Donostian jaio eta Irunen bizi dena.

AZAROA

- 21: Luis Maria Fernandez Martinez. Hondarrribian jaio eta Irunen bizi dena eta Ana Isabel Jerica Garcia. Donostian jaio eta Irunen bizi dena.
- 21: Jose Enrique Susperregi Uruen. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena eta Rosa Mari Elduaien Elizagirre. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena.
- 28: Jose Quiñones Javier. Caceresen jaio eta Hondarrribian bizi dena eta Consuelo Goikoetxea Garcia. Hondarrribian jaio eta bertan bizi dena.

JAIOTZAK

IRAILA

- 4: ALBERTO Etxaburu Vozmediano.
8: JON Eguza Berraondo.
9: MIKEL Etxaide Olias de Lima.
12: INIGO Gutierrez Roca.
14: EIDER Sorondo Perez.
18: UNAI Olasagasti Lizarraga.
23: ANDER Lorenzo Gaston
23: MIKEL Cabrera Iturzaeta
28: GORKA Anzano Villate
29: JOSE JABIER Diez Ramirez
29: SUATZ Amunarriz Mubiedro
29: XABIER Galan Cruz

- Gurasoak: Juan Jose eta M^a del Mar
» Martin eta Mª Visitación
» Jose Jabier eta Mª Luz
» Jose Luis eta Juncal
» Pablo eta Cristina-Carmen
» Jose Bernardo eta Izaskun
» Jose Ramon eta Ana Isabel
» Jose Antonio eta Mª Vicenta
» Jesus eta Mª Elena
» Jose Jabier eta Brigida
» Bernardeta
» Fermin eta Martha Lorena

URRIA

- 7: ALVARO ENRIQUE Ostolaza Esc.
8: MADDI Izeta Amilibia.
13: APOLINAR Amunarriz Goikoetxea.
15: AITOR Bengoetxea Erriondo.
17: JON Esteve Cortes.
20: OIHANA Elzo Iridoi.
22: BORJA Susperregi Erauskin
26: IKER Auzmendi Bermudez
30: MIKEL-ANDER Arroyo Perez

- Gurasoak: Jabier eta Sara
» Ignacio eta Mª Aranzazu
» Benito eta Mª Pilar
» Enrique eta Miren Lore
» Jaime-Baut. eta Mª Teresa
» Federico eta Beatriz
» Eugenio eta Amaia
» Pedro M^a eta M^a del Carmen
» Cándido eta Juncal

AZAROA

- 5: LANDER Egia Amunarriz.
7: IRENE Belinchon Diaz.
11: NAGORE Iturria Herrera.
16: YUSENKA Oronoz Aresti.
16: ARITZ Rossi Fernandez.
18: MARINA Asenjo Garmendia.
20: HEGOI Jauregi Luis.
25: GARAITZ Sorondo Hernandez
27: IOKIN Jauregi Iza

- Gurasoak: Aitor eta Miren Agurtzane
» Jesus eta Irene
» Angel eta Ana Mari
» Miguel M^a eta Mª Angeles
» Angel M^a eta Amparo
» Luis Angel eta Mª Mercedes
» Juan Ignacio eta Loreto
» Fructuoso eta Emilia
» Fco. Javier eta Miren Nekane

HERIOTZAK

IRAILA

- 3: Nikolasa Aristizabal Balerdi. Estebanenea baserria. 84 urte.
12: Maria Dolores Bayle Gabarro. 73 urte.
16: Antonio Sagarzazu. Arrantzale Auzoa.
18: Jose Zuzala Otxoa. Tximista 1 3. 66 urte.
19: Txomin Iza. Harna Plaza 14-2. 54 urte.
22: Maria Galardi Amantegi. Jaizubia Auzoko Ilbistieta baserria. 71 urte.

URRIA

- 9: Jose Miguel Ugarte. Elizapzi baserria.

- 15: Victoria Lekuona Arbelaz. Kale Nagusia 12. 83 urte.

- 23: Rosa Iridoi. Urdiñenea.

- 25: Marcelino Julian Gonzalez Delgado. San Pedro Kalea 54. 76 urte.

AZAROA

- 10: Santiago Altuna. San Pedro Kalea 77 - 2.
12: Guadalupe Olaskoaga Teeku. 66 urte.
16: Lucia Urteaga. Villa Alberto.
22: Teresa Martinez
23: Maria Pocino Ibarluzea. Amute Auzoko Labrousse Etxea. 100 urte.
26: Jose Mari Larrañaga. Itsasondo. 47 urte.
26: Miguel Lizargarate. Bidasoargi etxea.

ESKOLAZ ESKOLA

Orrialde hauetan Hondarribiko ikastetxe guztiak izango ditugu beren lanak agertuz. Lehen txanda honetan Ikastolari egokitu zaio ekin beharra. Datozen zenbakietan ere eskola bana etorriko zaigu hilerio.

BASERRITARRA ETA BERE EMAZTEA

Bazen behin, baserritar senar-emazte bat. Biak oso langileak ziren; emazteak etxeko lanak egiten zituen, oilo eta txitoi jana eman eta fruituak jasotzen zituen fruitu-boatetik. Senarrak, basora joan eta egurak ekartzen zituen, baratzean belar txarrak kentzen zituen, behintzat belarra ekartzen zuten eta erremolatzak jartzen zituen.

Gizonak, egunero etxeratzen zenean, emazteari, ezer egiten ez zuela janaria txarra zegoela, ... esaten zion. Baina egun batean emaztea aspertu eta esan zion:

—Aizul! Jo eta ke ari naiz egunero lanean eta oraindik ezer egiten ez dudala esaten diazul! Hemen egon behar zenuke zuk, hemen!

Eta hitzik esan gabe oheratu zen. Hurrengo goizean, gauekoari buruz eztabaidan jardun zuten:

—Nik egunero mendira joan behar izaten dut eta zu hemen etxean! Nola esan dezakezu zuren lana nirea baino astoz ere gogorragoa dela!

—Ongi da. —Esan zuen emazteak maltzurkeriaz —Zergatik ez zara gaur zu hemen egoten, eta ni mendira joango naiz.

—Konforme, Zoaz, zoaz mendira.

Eta hala emaztea mendira joan zen egur bila eta senarra etxean gelditu zen. Honek pentsatzen zuen:

—Ia. Lehenbizi oheak egin behar dituk. Ondoren, fruituak jaso, animaliei jan eman, ... Beno, konponduko naiz.

Eta ohea egiten hasi zen, esnea irakiten ari zela eta galtzen ari zela konturatu zenean. Korrika joan zen sukaldara, baina berandu. Dena eroria zegoen eta jaso beharra zeukan. Jasotakoan, ohea bukatuta joan zen. Denbora asko pasa zen eta oraindik gauza asko zituen egiteko.

—Andrea etorri baino lehen, txitoak askatu zituen eta saskia beterik zuela bueltatu zenean hiru txito falta zitzaizkiola konturatu zen. Nonbait, zapelaitza etorri eta

txitoak eramango zituen. Senarra jota zegoen.

Laister zen emaztea etxean.

Txitoentzat janaria egitera joan zen eta gehiegi jarri zien. Bazkaria egitera joan zen eta beste ezer egiten ez zekienez, arrautza frigitua eta serra egiteko pentsakizunean joan zen. Bazkaria egiten hasi eta dena lurrera erori zitzaion. Azkenean errenditu eta dena utzi zuen. Emaztea etorri zenean dena hankaz gora ikustean eta senarra lurrean nekaturik ikustean esan zion:

—Ikusten duzu nola den gogorragoa nire lana!

Honek esan nahi du, bakoitzak bere lan egin behar duela eta bere lekuan egon behar duela.

Esatera: Amen, zu hor eta ni hemen.

Irene Elizetxea. 7º B.

PAGOETAKO AMEZKETA LARDIN

1.982. urtean, Gipuzkoako Foru Ahaldundiak irekitako parke natural bat da Pagoeta. Gu aurren Pagoetara joan gara, bidai interesgarri batetan parte hartuz eta gauza asko ikasiz.

Pagoeta Zarautz, Orio eta Aia inguruan dagoen mendiko ertain bat da. Hara iritsi ginenean, irakasle batzu itxaroten ari zitzaizkigun, basoruntz eraman gintuzten eta han lanean hasi ginen. Gauza asko erakutsi

zizkiguten eta horien artean: zuhaitzak bereizten: haritz, pagoa, izai gorria, Douglas izazia, hagina, ...; hauek neurtzen zabaleran eta luzeran; "elur zuloak" zer ziren eta zertarako erabiltzen ziren; zuhaitzen fruituak zeintzu ziren; zein animalia bizi ziren inguru haietan, ...

Kilometro batzu oinez egin ondoren, Amezketa Lardi izeneko baserri eder batetara abiatu ginen eta hango zelaian bapo bazkaldu ondoren jolastu ginen.

Arratsaldean beudek prestatutako jokoz batzuen bidez ikasi genuena errepasatu genuen, jokua oso disbertagarria ziren! Afaldu eta gero, antzerkiak eta txiste kontari aritu ginen, ondoren lotara joanez.

Hurrengo goizean lan pixka bat egin genuen eta baserri inguruko bazterrak eta harriak aztertu genituen, fosilez beterik zeuden eta. Berritort aldatu eta Pagoetako tontorrealdara ateratu ginen. Igotzerakoak, antzinako pagadi batetara sartu ginen, han bazeuden 150 urtetako pago ikaragarriak, bai luzaeran eta bai zabaleran. Izugarria zen!

Tontoretatik ez zen gauza askorik ikusten, dena lainotuta zegoen, eguraldi txarra egiten zuen. Azkar jaitsi ginen, bazkaltzeko ordua zen eta.

Arratsaldean, inguruko herrixka batean etxeratze autobusa hartu genuen penez handiz; oso esperientzia polita izan da gurea.

HONDARRIBIKO IKASTOLA 6. A eta B mailak.

HAU ESKAKIZUNA!

Trimngggg!!

—Zer gertatu da? Zer? ...A! esna-
gailua da. Goizeko zazpiak dira; erregeak
ekarri didaten oparia irekitzera noa.

Praxku, salara sartu zen, opariaren bi-
la. Opari asko ikusi zituen, batzuk handiak
besteak txikiagoak.... Zapatila guztiak opa-
riz beteta zeuden; korrika hasi zen, bere za-
paten bila. Hauek aurkitu zituen, bai, bai-
na barnuan eser ez. Praxku, guztiz harritu-
ta gelditu zen.

—Ama, ama! —deitu zuen— Ama!

Amari, erregeek oparirik ez ziotela
utzi esan zion, atsekabetunik zegoela eta
ez zegoela eskubiderik. Orduan negarrez
hasi zen. Izan ere, Praxkuk eskatu zuena,
ba, zera, ez da oso arrunta: Berak, hegaz
egin nahi zuen; herriak, ikusi, mundua esa-
gutu. Zapatak hartzera joan zen, hauek ar-
marioan sartzeko; zapatak jaso zituen, eta
bapatean, orritxo bat erori zen hauen bar-
renetik. Zerbaki bat zuen idatzita. Prax-
kuk ez zekien zer zen, baina hala ere, sek-
retotzat hartzea erabaki zuen. Mapetan be-
giratzen hasi zen, ea zerbait aurkitzen zuen,
baina ezer. Geroago, hitzegitan eta "libu-
ru lodietan" begiratzen jarraitu zuen. Or-
duak pasa zituen han-hemen begiraka, han
begiraka. Azkenean, zenbaki hura, telefo-
noz markatzea okurritu zitzaion.

—seiiii, mmmmm! zortziiii, Lauuuuuu,
zerooooooo, battttt, hiruuuu, lauuuuu, be-
deratzi eta bost!

Bapatean, eztanda baten antzera egin
zuen denak, Prexku ez zegoen etxean, ez
zegoen salan, ez zegoen telefonoz deit-
zen,... airean erortzen ari zen! Buihaka hasi
zen laguntza eskatuaz.

—AAAAAHHHHH! Lagundu!!!
Sokorrooooo!!!

—Lasai, lasai, —esan zion eskutik hel-
du zuen gizon batek— Ez da ezer
gertatzen.

—Nola ezetz?

Bapatean, hegaz hasi ziren biak, izu-
garrizko abiaduran gainera, aizu!

—Baina nor zara zu? —Galdegina zion
Praxkuk gizonari.

—Ba begira, erregeek, zure eskeintze-
ren berri eduki zutenen, izugarriko eskae-
ra zela pentsatu zuten, ezinezkoa zela.

—Orduan, niri dei egin zidaten, zu la-
saitzeko; eta hemen naukazu.

—Honekin esan nahi duzuna, ez al da
izango...?

—Bai, bai, Prexku, bai, zure bidai fa-
matu hori eskeintzera natorkizu, Ea, nora
joango gara lehenik?

—Zer moduz Errusia aldera?

—Noski, jaintxo!

Abiadan joan ziren hegaz bi lagunak,
Errusian buelta pare batzu eman eta segi-
dan Estatu Batuetara joan ziren, handik,
Txinara, segidan Egiptora,... Eta azkenik,
etxeko sotorara.

—Beno Praxku, zer moduz gure
bidaitzoa?

—Oso ondo, bai! Baina ikusiko al du-
gu elkar inoiz?

—Praxku, ez duzu desiatu beharrik —
hankak lurretik altza zituen. Beno Praxku,
hurongo arte!

—Bai, bai, agur, agur.

Gaua zen jadanik, ilundutako zeruak,
Praxku inguratu zuen, etxerantz zihono
bitartean.

—Aizu, Praxku! esna zaitez! Erregeen
opariak ailegatu dira. Aguro!

—Zer?, nola?

—Bai mutil, bai, aguro!

Praxkuk, dena ametsa izango omen
zen galdetu zion bere buruari, baina hain
sentsazio fuertea...! Leihoko kortinak za-
baltu zituen, eta bapatean, izar bat oso go-
gor disdiratzen ikusi zuen. Gizon hura ote
zen? Praxkurentzat bail

Aiert Alonso 8. "A"

SOLASAK ETA JOLASAK

Bi marrazki hauek berdintsuak dira baina
ez berdinak. 10 aldaera dituzte.
Lau minutu dituzu aurkitzeko.

KIROLAK

Kaixol Ezagutzen duzue dagoeneko Kultura Batzordearekin batean lanean ari den kontseilu hau. Hilero, bertan diren elkarrean asmoez gainera, geure bileretan erabiltzen ditugun gaiak aipatuko dizkizuegu. 28 lagun garenaz gai asko sortuko zaizkigu jorratzeko!

Gure lehendakaria Juan Ocerin da. Ederra tokatu zait! Udal bizitza ugaria bezain nahasia bait da eta sortzen diren arazoak konpontzeko batzorde askotan ibili behar izaten da. Gainera, kirola, Kontseiluak eskatzen duen mailara ez da behin ere

UDAL KIROL-KONTSEILUA

iritsi gure Udalean eta honek desbordatu egiten du edozein.

Lojiko da, Kontseiluan jende asko ari bait da buru-belarri lanean eta errazak diruditen arazoak askotan ez dira guk nahi bezain azkar konpontzen. Batzutan dena pikutara bidaltzeko gogoia etortzen zaigu, hala ere, arazoak konpontzen direnean, indarberriturik itzultzen gara.

Baina, kirolzale hori, egon segurua: oso talde elkartua gara eta azkenean lortuko dugu geure helburua: Hondarribiko haur eta

gazteek mota guztietako kirola egin ahal izatea.

Oraingo harreman hau kirolzale guztiak animatzeko aprobetxatu nahi dugu. Baditugu instalazioak, ez bukatuegiak, baina baditugu, eta ahal duzenok etor zaitezte entrenatzen laguntzaren edota beste edozein jardunetan neska-mutikoez arduratzera.

Guztzen artean fruitu ederrak lortuko ditugu bai gazterientzat, bai geure Hondarribi maitearentzat.

HONDARRIBIKO TXIRRINDULARI ELKARTEA

Joan den denboraldian gogotik eta ilusioz aritu ginen lanean. Bai promesen, bai helduen mailan, fama handia irabazi dugu Euskadin. Estatuaren eta nazio artean ere, gure txokoaren izena gero eta indartsuago entzuten delarik.

Denboraldia, urriaren 25ean bukatu genuen Paisai Donibanera egindako bisitarekin.

Azaroaren 8an lagunarteko bazkari bat izan genuen Hondarribiko jatetxe batean denboraldi osoan zehar gehien nabarmendu zirenei sariak emanez. Hantxe izan zen umorea eta giro bikaina, denboraldiaren amaitzea ospatzen bait genuen.

Parte hartze aipagarrienak honako hauek izan ditugu:

— Javier Ibañez-ena, Paris-Brest-Paris, 1.200 kilometroko ibilaldian.

— Stelvio-ko igoera, Juan Ignazio Gonzalezek bakar-bakarrik eginda.

— Hondarribia-Bartzelona maratoin ere Hondarribiko hiru lagunek hartu zuten parte.

ATLETISMOA

Urriaren 15ean, igandea, eskola arteko cross interesgarri bat izan zen Ondartzako pista Bidasoa Atletiko Taldeak antolatua Kirol Kontseiluaren laguntzarekin.

Ederki antolatuta, jende askok hartu zuen parte. 300tik gora atletek, Hondarribia, Irun eta Bera-koak, beren indarra erakutsi zuten eginahalean.

Gainera, saio horrek datorren abenduaren 6an Arcachon-en izango diren pertizioetarako aukera egiteko balio zuen. Orduan kategoria bakoitzeko lehen hamarek hartuko dute parte.

Aipaturiko lasterketetan hauek izan ziren lehen hirurak:

Alebinak, neskak:

- 1.- Olga Oliveira (Berako Ikastola-koa).

- 2.- Arantxa Ocio (Hondarribiko Ikastolako).
- 3.- Maider Gorria (Berako Ikastolako).

Alebinak, mutilak:

- 1.- Martin Irakozki (Txingudi Ikastolako).
- 2.- Josefa Santamaria (Hondarribiko Ikastolako).
- 3.- Aitor Aizpuru (Txingudi Ikastolako).

Infantilak, neskak:

- 1.- Esther Calvo (Txingudi Ikastolako).
- 2.- Ainhoa Agirre (Hondarribiko Ikastolako).
- 3.- Susana Sanchez (Gaztelu Zahar Ikastetxeak).

Infantilak, mutilak:

- 1.- Iñigo Eseverri (Txingudi Ikastolako).
- 2.- Xabier Arruabarrena (Txingudi Ikastolako).
- 3.- German Irigoien (Txingudi Ikastolako).

Azkenean kategoria bakoitzeko lehen hamarrentzat trofeoak eta dominak banatu ziren.

Erakunde antolatzaileak ederki egin zuen bere lana, hala ere, pistaren egoera nahiko txarra izan zen. Ur gehiegi bildu zen pista eta ibilbidea aldatu behar izan zen, azpia oso desberdina bait zegoen.

Beharrezkoa da ere megafonia iraunkor bat behingoz jartzea, dagoena, automobil baten gainean ezarria, ez bait da oso egokia. Kirolzale salatu hauen lanak arrakasta handixeagoa merezi du.

ARRAUN TALDEA

Hilabeteko atsedenaldia juxtu-juxtu eta 1988ko denboraldia prestatzeari ekin zaien. Lasterketa maratonianoak, pisuak lehortu arte, eta indarra eta ilusioz gainezka.

Denboraldi on bat bukatu da. Gazteenak Euskadiko, Espainiako eta Gipuzkoako txapelketak geratu dira lemaizagabe biko banku mugikorren. Euskadiko zortziakoren barruan ere autonomietako Erregeren I Kopa irabazi zuten.

Infantilek, kadeteek eta jubenilek goi-goian utzi dute ikurrin berdea. Hauexek dira gure lehen helburuak.

Seniorrek, lehenbizi banku mugikorren denboradatik onena bete dute segur aski, Espainiako txapelketako finalean titulotik 4 segundutara bakarrik gelditu bait dira, eta Zortziakoa, mota nagusia haxe, brontzeko dominatik 3 ehunetara. Lemazindaren bikoan brontzeko domina lortu zuten.

Traineruak kanpaina ederrekin amaitu zuen denborada. Kantauriko eskifaia irakaztean 4. postuan bukatu zuen denborada Kontxako estropadan. Aurrekoetan, borroka gogorren ondorioz hirugarren pos-

tu batzuk lortu ziren.

Antolatetaren aldetik, ezin isildu dezakegu "Hondarribiko Ikurrina" estropadaren arrakasta. Lagarren aldia etenik gabe Hondarribian, eta oraingo honetan Udalarren, Kirol Kontseiluari eta Pryca ren laguntzei eskerrak antolatuta. Arrakasta handia lortu zuen, eta egunkari eta telebistaren esanen arabera, arrauketaren espektakulorik onenetakoa.

Beste bat arte.

"ONDARTZA"

SASKIBALOI ELKARTEA

Saskibaloi elkarteak 1976an sortu zen eta surten. "Ondartza" deituraz, saskibaloi-txapelketa federatueta sei ekipa eta 60 lagunekin hartzen du parte, honela banaturik: bi ekipa kadete, bi jubenil, junior bat, eta Autonomi arteko Emakumezkoen Lehen Mailan jokatzeko duen senior taldea. Azken hau duela bi denboraldi igo zen maila horretara.

Hamaika urteotan Gipuzkoako txapelketa ugari irabazi du gure Saskibaloi Elkartek kategorio diferenteetan, eta bere taldeetan gazte hondarribiar asko ibilia dugu.

Oraingo denboraldian Autonomi arteko Lehen Mailako ekipak abiada distiratsua darama, nahiz eta neska gazteak izaki esperientzia handiegirik ez duen. Jubeniletako neska taldea lehena doa bere kategorioari Gipuzkoako Txapelketan eta aukera ederra du joan den denboraldiko Txapelidun titulua berretzeko, Gipuzkoako ez ezik bati Euskadiko ere.

Federazioko ekintza haxe gainera Ondartza Saskibaloi Elkartea Hondarribiko eskola arteko saskibaloiaz arduratzen da, bai nola honetaz beste artikulu batean ari gaizakizue. Gazteen arteko lan eder hau El-

karte honen gorenko ametsa da: saskibaloia ireki nahi duten gazte guztiak erraztea. Eta hori Udalarren laguntzari eskerrak gerta daitezke.

ESKOLETAKO SASKIBALOA
HONDARRIBIAN

Saskibaloia Hondarribiko eskoletan duen garrantzia nolabait ulertzeko esan dezagun Gipuzkoako Foru Aldundiak, Gipuzkoako Eskola Arteko Jokoen antolatzailea, emandako azken estatistiketan saskibaloia dela eskualde honetan partaide gehienak dituen talde kirolak.

Oraingo denboraldi honetan 400 neska-mutil baino gehiago ari dira eskoletako saskibaloian, 35 talde baino gehiagotan Hondarribiko ikastetxe guztietan banatuta.

Saskibaloizale gazte hauek larunbatero goizean jokatzeko dute herriko ikastetxetan urrian hasi eta maiatzera arte. Ikasturako bakoitzeko lehen hilabetean liga txapelketak izaten dira, kategorioak, irabaz-

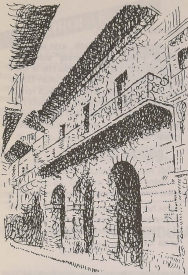
leak Gipuzkoako Txapelketetako finaletarako klasifikatzeko direlarik, eta ikasturako azken hilabeteetan Kopa Txapelketa izaten da.

Ondartza Saskibaloi Elkartea, Gipuzkoako Saskibaloi Federazioaren aginduz eta Hondarribiko Udalarren laguntzaz, partiduen egutegia antolatzen du, saikapenak ematen dizkie ikastetxei eta partidu guztietako arbitrajak arduratzen da. Era berean, behar diren entrenatzaileak bilatzen dizkie ekipoei, entrenamenduak ikastetxe bakoitzean asteen zehar egiten dituztelarik 400 jokalarik hauek teknikaz eta taktikaz egoki prestatzeko.

Gazteen artean saskibaloia indartzeko lan garrantzitsu honek, ordea, arazo zail ba-

tekin egiten du topo eskola aldia bukatu eta saskibaloian jokatzeko jarraitu nahi duten gazteak direla eta. 400 jokalarik baino gehiago izaki, pentsatzeko bait da kopuru handiko batek segituko duela kategorio federatueta jokatu nahian. Baina hau ezinezkoa gertatzen da gaurko egunean, Pilotalekua ere baden Udal Politikordogan nahiko ordu librearik ez bait dago hurrengo urteetan saskibaloia federatuak Hondarribian edukiko duen jokalarik uholdeari erantzun ahal izateko.

Arazoaren konponbidea Udalak Ondartza futbol zelaiaren ondoan egin asmo duen Politikordogi berria lehenbailehen egitea da.

Udaletxea hustuz doa eta berehala hasiko dira barneberritzeko lanak.

Hondarribiko Hiri Zahararen ardatza Kale Nagusia dugu. Santa Mariaren arkua irago eta Eliza Nagusiari ino igotzen den kale erpina, itzaltsua, zeru goia teillatuen lerro hautsiek ebakitzen dutelarik. Kale isila gehienetan eta aski bakartia, baina zaratsu gutxi bezala polbora, jende eta musika hostez alarde giroan irakiten hasten denean. Aldaketa handi eta gerra latzen testigu gertatu arren, mendez mende bere nortasuna gordetzen jakin duen kale miresgarria, antzinako historiari betetako kutxa. Gure historia gordetzen bait du, bai kanpoko harrietan bai artxibo izkutuko paperetan.

Lan handiak izango dira aurtien honetako bi etxetan: Udal Etxea eta Zuloaga etxea barrutik hustu eta erabat berritzekoan ditugu. Bitartean, lehenbizikoan dagoen artxiboa bigarrenera pasa baino lehen Bergaran gordeko digute, egonaldia material baliotsuenak mikrofilmatzeko aprobetxatutik.

Udaletxea

Udala berritzeko 80.681.607 pezetako presupuestua dago eta Diputazioak % 70ean lagunduko du. Lanak berehala hasiko dira eta 12 hilabeteko epea dago bukatzeko. Proiektua udal arkitektoak egin du. Lanek iraun bitartean udal bulegoak Alondegi berrian egongo dira eta batzuk polikiroldegian.

Noizkoa dugu, ordea, Udaletxea?

Udaletxea hemezortzigarren mendeko da eta 1731-1735 urteetan egin omen zuten, arkitektoa Andres Zabala zelarik. Datuok Florentino Porturen liburuan irakurtzen ditugu. Harotz nagusia Dionisio Larzabal izan zen eta Maisu harginak Martin

UDAL ARTXIBOA, UDALETXEA ETA ZULOAGA ETXEA

Txuela eta Juan Bautista Apaolaza. Harotz lanak 18.500 zidarrezko erreale kostatu ziren eta hargintzazkoak 31.835 erreale. Lurrak bi alditan erosi ziren 1658 eta 1660 urteetan. Fatxada osoa harritzkoa da: hiru arku ederreteratik hasi, balcoia, eta teillaturaino. Barrokoa. Burdinazko balcoia Matias Garcia forjariak egin zuen.

Aurtengo hau ez da Udaletxea barrutik konpontzen den lehenengo aldia. Mendebate honen hasieran ere, 1900 urtean alegia, Udaletxea berritzeko lanak hasi ziren. Dirudienez, barruko aldea oso hondatua zegoen, eskailera batez ere. Eta orduan ere obrak egin bitartean kanpora eraman izan behar zituzten bertako bulegoak. Hartan, ordea, aurtengoan baino hurbilago aurkitu omen zuten gordelekuak: Arma Plazako 8. zenbakiko 3. pisuan. Hor egoteagatik 40 pezetara ordaintzen zizkion Udalak hilero Pedro Ortiz jaunari. Hantxe egon ziren 1902.eko otsailaren lehenengoan berriro Udaletxera itzuli ziren arte. Lan haietan harritzko eskailera kendu ziren eta Panpinot kalera aldera zegoen itersa. Oraingo lanetan, berriaz, eskailera geldituko da, saloia eta Hiriaren historia eta gizon ospetsuak gorapatzeko dituen bidiera.

Zuloaga etxea

Udaletxearekin bitartean barneberrituko den etxea Zuloaga izenekoa dugu. Udaletxea baino goraxeago, Elizaren parean ia. Etxe honen aipamenik zaharrena 1.507 urtekoa dugu eta harezkeror behintzat aldaketa batzuk izan ditu. 1.753.enean etxe gutzia berritu zuten eta 1.890.ean barruko aldea oso-osorik, aurreko urteetan frantsesek hondatu zuten eta.

Hiru fatxada ditu kanpo aldera. Ederraren kale Nagusia ematen du eta atzekoak Panpinot kalera. Baliotsuena kale Nagusikoa da, noski, apaingarri barroko do-toretua. Teillatu azpiak ere, harriz eta egurrez eginak, balio handikoak dira. Etxearren barrua ez da kanpokoak bezain baliotsua eta aldaketa handiak izan ditu urteetan barrena.

Etxearren erdia Udalari eman egin zioten eta honek gainerakoa erosi zuen.

Etxe hau berritzeko presupuesto guz-tia 86.788.820 pezetakoa kalkulatu zen. Entzun dugunez, etxe hau hondarribiar guztiak harrotzeko moduan geldituko omen da eta bertan Udal liburutegia et artxiboa egongo dira. Tokia dagoen bitartean bestelako ekintzak antolatzeke ere balio izango du, hitzaldiak eta erakusketak, adibidez.

Udal Artxiboa

Hondarribiko Artxiboa balio handikoa da eta zoriez ongi samar zainduta iritsi zaigu antzinako denboretatik. 1598ko bilduman 13 dokumento sorta aipatzen zaizkigu. Beti, ordea, ez zen txukuntasan osoz gordetzen izango eta 1640ko agiri batean, adibidez, artxiboa nahasia dagoela esaten zaigu, etsaien setioa zela eta. 1688an, berriaz, paper asko falta zirela eta jendeak zeuzkala beren etxeetan gordetarik. Hori dela eta Udalak Bikario jaunari eskatzen dio kulpitotik dei egiteko jendeak bere lekura itzuli ditzan. Geroago ere izango dira horrelako deiak.

Udal Artxiboa ez da beti Udaletxearen egon. Garai batean Parrokiako Aldare Nagusiaren azpian egon zen, eta 1772 urtean handik kanpain dorrera eraman omen zuten, toki seguruenetakoa edo zelakoan, segur aski. Udaletxera, 1905. urtean eraman omen zuten.

1892. martxoaren 27an Udalak Artxiboa konpontzea erabakitzen du eta Serapio Mugica Zufiria jauna artxibero izendatzen. 1919 urtean Udalak Artxiboko dokumentuen aurkibidea egiteko eskatzen dio Serapio Mugicari eta honek 1926ko apirilean bukatu zuen lan hori 2.470 espediente ordenaturik, 323 liburu, 534 karpeta eta 13 paper sorta. Aurkibideak 435 orrialde zituen. Hurrengo hilean ormaiztegiar jakintzu honek Hondarribiko kargua utzi eta Errenteriara joan zen lan bera egitera, hango artxiboa ordenatzera, alegia.

Azken urteetan Gipuzkoako Diputazioak artxiboak ordenatzeko laguntza eskaini du eta Hondarribiko Udala asmo ho-

retan sartu zen. Bi neska saiatu aritu zaizkigu artxiboa berrikusten eta kotejatzen. Gabriela Vives eta Begoña Andres. Bi urteko lan hori 1983ko urrian amaitu zuten 3 tomo lodi utzita. Gainera D. Serapiok ordenatu ez zituen Auzi agiriak aztertu eta sailkatu dituzte. Material hau jakinarria

ikerleentzat bertan Hondarribikoez gainera Irungo, Lezo eta Pasaiako antzinako auziak aipatzen direlako.

Gure artxiboa Bergarara joan da orain eta hantxe egongo da Eusko Jaurilaritzak duen mikrofilme zentroan. Artxibo osoa

izango da mikrofilmatu, baina parte garrantzitsuenak behintzat bai, betiko galtzeko arriskutik libratuz. Bidaia atsegina opa diogu geure artxiboari eta ez dezala istripurik izan joan-etorriari. Bitartean habia erosoa prestatuko diote Zuloaga etxean.

J.A. Letamendia

Udaletxea konpondu bitartean Alondegian eta Polikiroldegian egongo dira bulegoak eta zerbitzuak.

HONDARRIBIKO IKASTETXEETAKO IKASLE KOPURUAK
1987-88 IKASTAROA

[illegible]

UDALA

Sainduko Gaztetxea

Sainduako baserria Gaztetxe izateko egokitu da eta gauzak ondo joanez gero behala irekiko da Hondarribiko gaztearienez. Bertan informazio bulego bat egongo da gazteentzat eta gazteen enplegurako ere beste bat. Asmoa da ere "gazteen telefonoa" jartzeko, proposamenak galderak eta eskabideak jasotzeko. Helburu berekin buzoiak jarriko dira Hondarribiko toki batzuetan.

Honekin batean kultur-eragile bat kontratatuko da egin zuen Udalak. Beronen lana gaztearienez asmoak eta ekintzak koordinatzea izango da.

Gaztetxea irekitzeko bi milioitako presupuestua erabaki da eta diru hori muelak erosteko eta behar den kanpaina antolatzeko erabiliko da. Herriko gazte guztiei dei eginda azaroaren 27an egin zen lehenengo bilera Sainduan bertan beheko gela zabala beteaz zegoelarik. Ondorio aberatsak opa dizkiogu Gaztetxe berriari!

Kasino Zaharra

Aurrera doaz ere kasino Zaharra zene-lan jubitatuaren egoitza bihurtzeko. Donostiako "Iberconta" enpresa ari da lan horretan. Epea 9 hilabeteko zenez gero udarako bukatuak egon beharko dute. Presupuestua 43 milioitakoa da eta Diputazioak % 70 ordainduko du. Proiektua Egaña arkitektoak egina da.

Okupazio lantegiak

Amuteko eskola zaharrean antolatuko dira okupazio lantegiak eta bertan iheltzeritza irakatsiko da. Ikastaroaren hasiera, ordea, arrazoi batzuk direla eta, gehiegi atzeratzen ari zaigu. Alde batetik, monitoria aukeratzeko denbora behar izan dela eta, bestetik, Amuteko eskola konponitzeko INEM-eko langileak ere kontratatu behar zirelako. Gainera, badirudi lurrik espero zen laguntzak ere huts egin duela; hogereatik monitore iheltseroarekin batean bestelako gaiak emango dituen beste irakasle bat hartuko da segur aski, hasteko den urteko aurrekontuaren barruan. Ikastaldia urtariraren bertan hasiko dela uste dugu eta 20 ikasleek emana dute horretarako izena; 16 Hondarribikoak eta 4 Irungoak.

(DVtik)

Txekak euskaraz

Aurten ere sari batzuk jarri dira txekak euskaraz betetzen dituztenentzat. Hamar sorta daude liburu eta kasetz hornituak eta zozketa urtariraren 4ean egingo da Udaletxean.

"Bordari" eta "Satarka" sariak.

Urriaren 16an "Bordari" ipuin lehiaketa eta "Satarka" olerki lehiaketa erabakitzeo bildu zen epai-mahaia aho batez erabaki zuen ipuin lehiaketako saria Martxel Mariskal Balerdi jaunari ematea "Bakardadearen ertzean egongo banintz" lanarengatik. "Satarka" saria eman gabe gelditu zen. Gazteen mailan ez zen inor presentatu, ez ipuineta, ez olerkian. Saritutako ipuina "Hondarribia" honetan bertan irakur dezakezue. Zorionik beroenak Martxel lagunari!

Sari banaketa abenduaren 13an izango da eta, aurreko urteetan bezala, jardunaldi batzuk antolatuko dira asteburu horretarako. Programaren arabera 11an, ostiralean, "Kareletik" filma jarriko da eta Andu Lertxundi zuzendaria bertan egotea espero dugu. Larunbat arratsaldean ETBko pailazo ezagunak etorriko dira eta arratsaen lagunarteko afaria izango da. Igande goizean "Bordari" saria emango da bertsolari saio batekin eta arratsaldean jaialdia izango da Oskorri eta Kukubiltxo taldeekin. Gure aldirik hiru kalera orduko pasaberria izango da hori dena.

Udaltzainen ikastaroa

Azaro osoan zehar Udaltzainek oinarriko ikastaro bat izan dute Elkano egoitzan. Ikastaroa Hondarribiko Udalak antolatu du Gasteizko Udaletxeko Hiri Babesgoaren Zuzendaritzaren laguntzarekin. 140 ordu iraun du eta udaltzainek irakaspenera teoriko eta praktikoa hartu dituzte: lege ikasketak, zirkulaziozkoak, talde-patrulla teknikak, drogarekikoak, gazte arazoak, e.a. Horretarako zortzi irakasle etorri dira Gasteiztik. Ikastaro hau dela eta, abenduaren 5ean, beren diplomak jaso zituzten gure udaltzain jatorrek Udaletxeko Biltzar Areto nagusian. Zorionak!

Santa Engraziako zumarra

Santa Engraziako bihurtugunean dagoen zuhaitz zaharra gaitz batek joa omen dugu. Gaitz hori Frantzian sortu eta Europa osoan zabaldi omen zen, baita Euskal herrian ere. Udalak ikerketa bat enkargatu du zuhaitzaren bizia salbatzeko, inguru hauetan zumar gutxi bait dago halako neurriak dituenek eta pena litzateke gaitzea.

Zerga batzuen igoera

Azaroan Udal Plenoak zerga batzuen igoera onartu zuen: lokal berriak irekitzeko baimenetan, hirigintzako baimenak, bide publikoa okupatzeagatik, eta abar.

Lokalak irekitzeko baimenetan hone- la igo da: hotelentzat % 39 (150.000 orain), jatetxeentzat % 56 (85.000 orain), edaritegiak, kafetegiak e.a. irekitzeagatik % 30 (70.000). Publizitatean % 40 igo da. Erakunde ongileenek eta euskara hutsean dauden iragarkiek, ordea, ez dute honelako zergarik izango. Bide publikoa okupatzeagatik, % 5 igo da Butroe eta Marinar, gainerakoetan % 7.

Beste batzuk dira, hala ere, jende gehiena kezkatzen duten zerga igoerak, hala nola, urarenak, zaborrak eta ibilgailuenak. Eta hauetan ere gertatu dira aldaketak. Etxetako uraren igoera % 7koa da, beraz, minimoetan metro kubikoa 22 pezetakoa izango da. Zabor bilketa ere % 5 igo da. Hala ere, etxebizitza partikularren zabor zergak lehen bezala irautean du: 2.850 pezetatan: hotelek, supermerkatuek eta antzekoek, berriz, 18.140 pezeta ordaindu beharko dituzte zaborrengatik. Ibilgailuen zergak ere % 5 igo dira. 8 C.V. azpiko turismoek, adibidez, 1.650 ordaindu beharko dituzte, ziklomotorrek 400, e.a. Elbarriek ez dute honelako ibilgailu zergarik ordaindu beharrik izango.

Ordenantza berri hauek urtaril hone- tan sartuko dira indarrean.

Soldaduzka eta kontzientzia eragozpena.

Uriaren erdi aldean Udalak, urtero be- zala, del egin zuen, 1970. urtean jaio eta 1.989.ko erreplazoan soldaduzkara joan behar duten gazteak Udaletxean ager zite- zen. Ohar berean Udalak kontzientziatzko eragozpenari buruzko informazioa ematea agintzen zuen. Talde politikoek ere agiriak kaleratu zituzten kontzientzia eragozpena defendatuz eta soldaduzkaren aurrean be- ren jarrerak agertaraziz. Zozketa azaroaren 15ean izan zen.

Hezkuntza Kontseilua

Hezkuntza Kontseiluak araudi berria estrenatu zuen udazken honetan eta bile- ra batzuk ere egin ditu dagoeneko. Bile- rak hilaen lehen ostegunean izan ohi dira. Asmo berrien artean, denbora libreko jar- duinak, hiru urte beharako haurrentzako es- kolak eragitea, eta irakaskuntzari dagoz- kion bide berriei laguntzea aipatzen dira.

1.987.eko aurrekontuaren aldaketa.

Urriko Pleno arruntan 87. urteko pre- supuestari lehen aldaketak egin zitzaizkion. Aldaketa horietan, batetik gastu berriak sartu dira, 46 milioitakoak, eta bestetik le- hendik erabakita zeuden batzuk gehitu egin dira. Posibilitate hori, beste gastu batzuk uste baino txikiagoak gertatu direlako izan da, eta diru sarrera batzuk, bestalde, es- pero baino handiagoak.

Aldaketa aipagarriena lur publikoa erosteko 25 milioia da. Gogoratu Uda- laren programan urteko prespugetuaren % 5 etxebizitzaren promozio publikoan era- biltzeko erabakia dagoela. Bestetik 5 mi- lioi San Markos parkea konpondu eta pu- bliko bihurtzeko izango dira. Parke hori He- rri Bertan kooperatiba eta Guadalupe Ho- telaren artean dago.

Lehendik erabakita zeuden partida ba- tzuek ere igoera nabarmena izan dute. Amuteko kirol eremuarena, adibidez, 6 mi- lioitik 10era igo da. Lanen lehen fasea ha- sita dago. Kalea eta Porturako subentzioak ere doblatu egin dira. Era berean Udale- txearen gastuak (32tik 35 milioitara) eta Zuloaga Etxearenak ere (60tik 70 milioita- ra) igo dira aurrekontuaren aldaketa hone- tan. Kulturako subentzioak, berriz, 8,5tik 9,5 milioitara igo dira.

Txapeldunak lehen eta orain.

Hona argazki honetan orain hogeit ur- te non-nahi txapeldun gertatu ziren Hon- darribiko arraunlari berdingabeak. Talde ho- nek, 1965, 1966, 1967 eta 1968 urtee- tan Kontxako bandera irabazi zuen, 1967 eta 1968an Bilbon, 1966 eta 1968 Coru- ñan, 1966an Santanderren, eta 1970an Santoñan. Hor daude ere 1965ean Pedre- ñarekin eta 1966an Pasai Donibanekin irabazitako desfaiak. Aurtan ere elkartu eta berriro ere txapeldun gertatu zaizkigu Pasai Donibaneko beterrakoen aurka, bai Pasaian eta bai Hondarrribian ere. Aupa gu- re lehenengo eta oraingo txapeldunak!

